

DALARNA SVERIGES BÄSTA UNGDOMSREGION

En förstudie genomförd av Magnus Holmberg, Landsbygd FTW,
på uppdrag av Region Dalarna hösten 2012.

LANDSBYGD FTW **EK. FÖR.**

Vi vill verka för en landsbygd med självförtroende och vinnande drivkraft.
Vi tror på landsbygden och kraften i de människor som finns där!

LANDSBYGDFTW.SE • LANDSBYGDFTW.TUMBLR.COM • TWITTER.COM/LANDSBYGDFTW • FACEBOOK.COM/LANDSBYGDFTW • INSTAGRAM.COM/LANDSBYGDFTW

FÖRORD

Region Dalarna har gett Landsbygd FTW i uppdrag att genomföra en förstudie med syfte att utreda och ta fram en plan för hur Region Dalarna bör arbeta samt samverka med andra aktörer för att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion

Det finns enligt de tjänstemän som arbetar med unga i den regionala utvecklingen på Region Dalarna luckor i arbetet med ungas levnadsvillkor i Dalarna som behöver täppas till, områden som eventuellt måste utvecklas och områden andra har ansvaret för.

Dalarna behöver ungas entusiasm, drivkraft och kompetens. Region Dalarna vill att unga ser Dalarna som en attraktiv region där man som ung blir sedd, har möjlighet att påverka, skaffa sig utbildning och arbete samt bilda familj. Konkurrensen om kompetens, kapital, idéer och befolkning är hård mellan olika regioner och olika länder. För att stå sig i denna konkurrens måste Dalarna vara en attraktiv region för unga.

Enligt uppdraget ska Landsbygd FTW i samarbete med tjänstemännen vid Region Dalarna identifiera regionala nyckelaktörer som ska intervjuas för att kartlägga utvecklingsmöjligheter som finns för att Dalarna ska kunna bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion. Arbetet med förstudien ska ta avstamp i den nationella ungdomspolitikerna.

Utifrån kartläggningen av utvecklingsmöjligheter ska Landsbygd FTW föreslå ett antal utvecklingsmöjligheter som ska ligga till grund för det fortsatta regionala arbetet mot att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Uppdraget redovisas i denna rapport och presenteras för Region Dalarnas direktions i februari 2013.

Magnus Holmberg

Landsbygdsoptimist, Landsbygd FTW ek. för.

SAMMANFATTNING

För att kunna ta ytterligare steg och arbeta i enlighet med Europa 2020, den nationella ungdomspolitiken och Dalarna 2020 har Region Dalarnas arbetsutskott beslutat om genomförandet av den här förstudien.

Syftet med förstudien är att utreda och ta fram en plan för hur Region Dalarna bör arbeta samt samverka med andra för att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Förstudiens mål är att, med den nationella ungdomspolitiken som grund, genomföra en omvärldsanalys, identifiera utvecklingsmöjligheter och behov, definiera vad det skulle kunna innebära att vara bästa ungdomsregion samt kartlägga nyckelaktörer.

Den nationella ungdomspolitiken omfattar de fem strategiområdena Utbildning och lärande, Arbete och försörjning, Hälsa och utsatthet, Inflytande och representation samt Kultur och fritid. Ett förslag till ny ungdomspolitisk proposition bör komma ut på remiss någon gång under våren 2013. Det är dock inte troligt att det kommer att ske några radikala förändringar av den övergripande inriktningen av ungdomspolitiken i och med den.

Det finns i huvudsak tre sätt genom vilka man skulle kunna mäta om Dalarna är Sveriges bästa ungdomsregion; subjektiva bedömningar, indikatorer baserade på statistik och enkätundersökningar. Den numera nedlagda utmärkelsen Årets ungdomskommun är ett exempel på en subjektiv bedömning, Ungdomsstyrelsens årliga rapport Ung idag innehåller exempel på indikatorer baserade på statistik och Ungdomsstyrelsens Lupp ett exempel på en enkätundersökning.

För att identifiera utvecklingsmöjligheter och behov kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena identifierades och intervjuades 27 regionala nyckelaktörer. Intervjuerna kompletterades med resultat från en workshop som representanter från 11 kommuner deltog i samt med en webbenkät som 17 kommunalråd och kommunchefer svarade på.

Resultaten av intervjuerna, de visioner som de deltagande kommunerna arbetade fram i workshopen samt enkätsvaren från kommunalråd och kommunchefer, nedan kallad resultatinhämtningen, ligger till grund för en nulägesbeskrivning samt utvecklingsbehov inom de fem ungdomspolitiska strategiområdena.

Inom Utbildning och lärande togs det under resultatinhämtningen upp att skolan måste vara tillgänglig i hela länet och hänga med i utvecklingen, att samverkan mellan skola och näringsliv måste bli bättre, att det måste vara en röd tråd genom hela utbildningssystemet efter grundskolan samt att Region Dalarna behöver ta in skolfrågorna i sin verksamhet.

Vad det gäller Arbete och försörjning togs det under resultatinhämtningen upp att matchningen måste bli bättre mellan utbildning och arbetsmarknad, att unga måste släppas in på arbetsmarknaden, att Dalarnas arbetsplatser måste bli mer attraktiva och att insatserna för unga utanför arbetsmarknaden måste fortsätta.

Samverkan togs inom Hälsa och utsatthet upp under resultatinhämtningen som viktigt för ett fungerande arbete.

Inom Inflytande och representation togs det under resultatinhämtningen upp att Dalarna måste komma längre i inflytandefrågorna, att unga behöver involveras i den regionala utvecklingen och att vi måste stärka demokratin genom utbildning och medborgardialog.

Vad det gäller Kultur och fritid togs det breda utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter upp under resultatinhämtningen som avgörande för att unga ska vilja stanna i, komma tillbaka till, eller flytta till Dalarna.

I det generella och övergripande perspektivet togs det under resultatinhämtningen upp att Region Dalarna måste ha modet att ta det regionala ledarskapet, att en vision för arbetet och att samverkan är nödvändigt samt att Dalarna måste uppfattas som modernt.

Fokus för Dalarna bör vara att använda målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion som något att återkommande stämma av det egna arbetet mot. Man bör eftersträva långsiktighet och mätbarhet för att kunna bedriva ett kunskapsbaserat arbete för unga i den regionala utvecklingen.

För att mäta om man är bäst bör Dalarna hitta ett funktionellt sätt att följa arbetet med ungas levnadsvillkor över tid genom att ta del av data som rapporteras av statliga myndigheter och blir till indikatorer som kan brytas ner på den regionala och lokala nivån. Dalarnas kommuner och Region Dalarna bör komma överens om att genomföra Lupp i hela regionen samtidigt med samma frekvens för unga i högstadies- och gymnasieåldern samt för unga vuxna.

Förstudien rekommenderar Region Dalarna att hitta ett sätt att med hjälp av indikatorer följa arbetet med ungas levnadsvillkor samt att verka för att det ska genomföras en regional enkät för unga och unga vuxna i Dalarna. Vidare rekommenderar förstudien att Region Dalarna tar aktiv del i regionala samarbeten kring skolfrågor.

Inom strategiområdet Arbete och försörjning rekommenderas Region Dalarna att inventera arbetssätt kring praktik, APU och lärlingsplatser, stötta arbetsgivare att bli mer attraktiva, permanenta Unga till arbete, lyfta En-dörr-in samt undersöka vad som kan göras för att underlätta rekryteringen av kompetens till Dalarna.

Vidare rekommenderar förstudien att Region Dalarna tillsammans med andra identifierar behov inom området Hälsa och utsatthet och synliggör strategiområdets betydelse i det fortsatta arbetet.

Förstudien rekommenderar att Region Dalarna fortsätter betona betydelsen av att unga upplever sig som delaktiga, fortsätter att arbeta med, och bredda, Ung kraft och DIMPA samt inleder en diskussion om hur unga politiker kan användas för att göra politiskt engagemang mer attraktivt. Vidare rekommenderar förstudien att Region Dalarna inleder en diskussion om idrottens plats i området Kultur och fritid.

Till sist rekommenderas Region Dalarna inleda en diskussion om en gemensam vision för arbetet med, överväga ett handlingsprogram för, samt arrangera en större workshop med nyckelaktörer för idéer om unga i den regionala utvecklingen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Bakgrund	5
2. Syfte och mål med förstudien	6
3. Metod	7
4. Den nationella ungdomspolitiken	8
4.1. Utbildning och lärande.....	9
4.2. Arbete och försörjning.....	10
4.3. Hälsa och utsatthet.....	11
4.4. Inflytande och representation.....	12
4.5. Kultur och fritid.....	12
4.6. En ny ungdomspolitik.....	13
5. Att mäta om man är bäst	13
5.1. Subjektiva bedömningar.....	14
5.2. Indikatorer baserade på statistik.....	14
5.3. Enkätundersökningar.....	15
6. Nyckelaktörer	15
7. Nuläge och behov	17
7.1. Utbildning och lärande.....	17
7.2. Arbete och försörjning.....	18
7.3. Hälsa och utsatthet.....	19
7.4. Inflytande och representation.....	20
7.5. Kultur och fritid.....	20
7.6. Generellt och övergripande.....	21
8. Utvecklingsmöjligheter	22
8.1. Att sträva mot att vara bäst.....	22
8.2. Att mäta om man är bäst.....	23
8.3. Utbildning och lärande.....	25
8.4. Arbete och försörjning.....	25
8.5. Hälsa och utsatthet.....	26
8.6. Inflytande och representation.....	26
8.7. Kultur och fritid.....	27
8.8. Generellt och övergripande.....	27
9. Förstudiens rekommendationer	28
9.1. Att sträva mot att vara bäst.....	28
9.2. Att mäta om man är bäst.....	28
9.3. Utbildning och lärande.....	29
9.4. Arbete och försörjning.....	29
9.5. Hälsa och utsatthet.....	29
9.6. Inflytande och representation.....	29
9.7. Kultur och fritid.....	30
9.8. Generellt och övergripande.....	30
10. Bilagor	30
11. Referenser	30

1. BAKGRUND

Majoriteten av EU:s ungdomar har goda levnadsvillkor men det finns också stora utmaningar som måste mötas. Det ungdomspolitiska samarbetet i EU lyfter att unga är viktiga, som individer men också för tillväxt och för en hållbar utveckling.¹ Detta betonas också i EU:s tillväxtstrategi, EU 2020. Internationellt, nationellt, regionalt och lokalt måste Dalarna arbeta på flera plan för att unga ska få en högkvalitativ utbildning, att ungdomar får ett arbete och en möjlighet att delta aktivt i samhället och i utvecklingen.

Ungas inflytande ska stärkas och utanförskap motverkas.² De övergripande målen för det europeiska samarbetet fram till 2018 ska vara att skapa fler och lika möjligheter för alla ungdomar inom utbildning och på arbetsmarknaden, och att främja ett aktivt medborgarskap, social delaktighet och solidaritet bland alla ungdomar.

Den svenska ungdomspolitikens två övergripande mål är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha verklig tillgång till välfärd och verklig tillgång till inflytande.³

I linje med EU 2020, EU-samarbetet på ungdomsområdet och den nationella ungdomspolitikens mål ser tjänstemännen som arbetar med unga i den regionala utvecklingen på Region Dalarna ett behov av att ta ett samlat grepp kring arbetet med unga i den regionala utvecklingen för att i samverkan med andra aktörer arbeta strategiskt och långsiktigt för att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.⁴ För att nå dit krävs det ett lokalt och regionalt sektorsövergripande arbete med ungas levnadsvillkor med tydliga strategier som utgår från den nationella ungdomspolitikens.

I de strategidokument som ligger till grund för Region Dalarnas regionala utvecklingsarbete, Dalastrategin, och Dalarna 2020, lyfts unga upp som en central grupp. I Dalastrategin talar man om stöd till unga, trygghet och hälsa, samt inflytande och delaktighet⁵. I Dalarna 2020 vidgas perspektivet något och man betonar bland annat vikten av en sektorsövergripande ungdomspolitik där unga får förutsättningar att delta i den lokala och regionala utvecklingsdialogen. I Dalarna 2020 förs också frågan om utbildning och arbete för unga fram tydligare, en ökad andel ungdomar som slutför sina gymnasiestudier samt förbättrad matchning mellan efterfrågan och utbud på arbetskraft är prioriterade områden. Vidare framhålls ungas betydelse för nyföretagande och entreprenörskap som centralt.⁶

Dalarna har kommit långt när det gäller det ungdomspolitiska arbetet. För att bli ännu bättre och för att arbeta mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion ser tjänstemännen som arbetar med unga i den regionala utvecklingen på Region Dalarna ett behov av att arbeta bredare och mer intensifierat med ungas levnadsvillkor.

I satsningen mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion kommer aktiviteter, insatser och projekt som Region Dalarna redan arbetar med att förstärkas

---

1 Utbildningsdepartementet, 2010, EU-samarbetet på ungdomsområdet 2010-2018

2 Europeiska kommissionen, 2012, www.europe.eu, EU 2020

3 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

4 Region Dalarna, 2012, PM - Dalarna Sveriges bästa ungdomsregion

5 Region Dalarna, 2006, Dalastrategin

6 Region Dalarna, 2012, PM - Dalarna Sveriges bästa ungdomsregion

och utvecklas genom ett ökat strategiskt helhetstänk och ökad samverkan. På ungdomsområdet arbetar Region Dalarna idag genom verksamhetsområdet Ung kraft, samt projekten Unga till arbete W18-24, Stanna i Dalarna och Miljötinget.

Tillsammans med Kompetensforum Dalarna har dessa verksamheter och projekt inlett ett samarbete kallat Framtid Dalarna, vilket ligger inom strategiområdet arbete och försörjning, som har resulterat i en webbplats som lanseras i februari 2013 som ska tydliggöra kopplingen mellan studier och anställningsbarhet.

För att kunna ta ytterligare steg och arbeta i enlighet med Europa 2020, den nationella ungdomspolitikerna och Dalarna 2020 har Region Dalarnas arbetsutskott uppdragit åt regionchefen att genomföra denna studie för omvärldsanalys och identifiering av utvecklingsområden inom arbetet med ungas levnadsvillkor för att sträva vidare mot målet att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

2. SYFTE OCH MÅL MED FÖRSTUDIEN

Sedan 2005 har Region Dalarna arbetat medvetet och aktivt för att öka ungas delaktighet och inflytande genom verksamhetsområdet Ung kraft. Arbetat har kompletterats och förstärkts genom olika projekt, framför allt W18-24: Unga till arbete och Stanna i Dalarna. Region Dalarna vill nu ta ett samlat grepp kring arbetet med unga i den regionala utvecklingen och ungas levnadsvillkor med målet att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.⁷

För att kunna identifiera luckor, samarbetsparter och utveckla Region Dalarnas arbete mot målet att vara den bästa ungdomsregionen i Sverige ska en förstudie genomföras som inkluderar omvärldsanalys och identifiering av utvecklingsområden.⁸

Syftet med förstudien är att utreda och ta fram en plan för hur Region Dalarna bör arbeta samt samverka med andra aktörer för att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Förstudiens mål är att:

- Genomföra en omvärldsanalys på de fem ungdomspolitiska strategiområdena.
- Identifiera utvecklingsmöjligheter och behov kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena (för vissa av dessa strategiområden kan förstudien resultera i projektformuleringar).
- Definiera vad det skulle kunna innebära att vara bästa ungdomsregion.
- Kartlägga nyckelaktörer och möjliga samverkansparter, på både nationell och regional nivå.
- Ta fram ett skriftligt beslutsunderlag, till direktionen februari 2013 för Region Dalarnas fortsatta arbete med unga i den regionala utvecklingen.

Förstudien har genomförts av Magnus Holmberg, Landsbygd FTW, på uppdrag av Region Dalarna. Referensgruppen har bestått av följande tjänstemän på Region Dalarna, verksamma inom områden som kan knytas till arbetet med ungas

⁷ Region Dalarna, 2012, PM - Dalarna Sveriges bästa ungdomsregion

⁸ Region Dalarna, 2012, PM - Dalarna Sveriges bästa ungdomsregion

levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen:

- Conny Danielsson, kompetensförsörjning
- Göran Ehn, Unga till arbete
- Helena Hanno Enochsson, kompetensförsörjning
- Linnéa Hassis, Stanna i Dalarna
- Karin Rosenberg, Unga till arbete
- Sara Tigerström, Ung kraft

Referensgruppens roll var att följa arbetet med förstudien, bidra med sakkunskap och agera bollplank till genomföraren.

3. METOD

Som ett sätt att få en teoretisk grund för studien inleddes den med en genomgång av den nationella ungdomspolitiken. I avsnittet Den nationella ungdomspolitiken nedan presenteras genomgången som baseras på propositionen Makt att bestämma - rätt till välfärd, som lades fram av den rödgröna regeringen 2004, samt Regeringens strategi för ungdomspolitiken, som lades fram av alliansregeringen 2009.

För att undersöka hur mätning och uppföljning av målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion skulle kunna gå till gjordes en kartläggning över olika sätt att mäta om man är bäst. Några olika sätt att mäta som genomförs idag går igenom och presenteras i avsnittet Att mäta om man är bäst med syfte att skapa möjlighet att definiera vad det skulle kunna innebära att vara bästa ungdomsregion.

Tillsammans med förstudiens referensgrupp har en lista över viktiga regionala nyckelaktörer tagits fram. De regionala nyckelaktörerna är verksamma inom minst ett av ungdomspolitikens områden och har någon form av ansvar för eller insyn i det arbete med ungas levnadsvillkor som görs regionalt. De regionala nyckelaktörerna kopplas sedan till aktuellt strategiområde i ungdomspolitiken och beskrivs kortfattat i avsnittet Nyckelaktörer.

För att identifiera utvecklingsmöjligheter och behov kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena genomfördes intervjuer med de identifierade regionala nyckelaktörerna. Intervjuerna genomfördes semistrukturerade genom att samma frågor ställdes till alla nyckelaktörer och att frågorna hade öppna svarsmöjligheter. Orienterande kontakter togs även med några nationella nyckelaktörer för att sätta in arbetet med förstudien i ett nationellt sammanhang.

Inom ramen för Ung krafts satsning DIMPA (läs mer om Ung Kraft och DIMPA i avsnittet Nyckelaktörer nedan) genomfördes under perioden för studiens genomförande en workshop dit länets kommuner var inbjudna. Ett av inslagen i DIMPA-workshopen var att tjänstemän, chefer och politiker från kommunerna fick visionera om hur det ser ut i deras kommuner år 2020. Resultaten från DIMPA-workshopen utgör också inspel i förstudiens identifiering av utvecklingsmöjligheter och behov.

Ytterligare en workshop under förstudiearbetet genomfördes av Region Dalarnas ungdomsstrateg, Ung Kraft och Ungdomsstyrelsen med Region Dalarnas demokratiråd och råd för ett attraktiv Dalarna. Workshopen handlade om Lupp (läs

mer om Lupp, som är en enkät för uppföljning av ungdomspolitiken, under avsnittet Att mäta om man är bäst nedan) och om förutsättningarna för att genomföra en regional Lupp för målgruppen unga vuxna i Dalarna. Resultatet av workshopen om Lupp utgör inspel i avsnittet Att mäta om man är bäst nedan och för de utvecklingsmöjligheter som avslutar rapporten.

Kompletterat till intervjuerna med regionala nyckelaktörer fick kommunalråd och kommunchefer möjlighet att svara på en enklare webbenkät om hur Dalarna ska kunna bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Intervjuerna, workshopresultaten och enkätsvaren låg sedan till grund för en nulägesbeskrivning och de utvecklingsbehov som presenteras i avsnittet Kartläggning av nyckelaktörer nedan.

Avslutningsvis presenteras ett antal utvecklingsmöjligheter och rekommendationer som kan ligga till grund för framtida satsningar för att utveckla arbetet med ungas levnadsvillkor i Dalarna med målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

4. DEN NATIONELLA UNGDOMSPOLITIKEN

Riksdagen fattade för första gången beslut om statsbidrag till ungdomsorganisationer 1954. Sedan dess har den nationella ungdomspolitiken utvecklats från att främst kännetecknas av ett fritids- och kulturperspektiv till att ta ett helhetsgrepp på ungdomars levnadsvillkor. År 1986 utsågs för första gången ett statsråd med ett specifikt ansvar för ungdomsfrågorna och året därefter presenterades det första sektorsövergripande programmet på området.⁹

Den första ungdomspolitiska propositionen Ungdomspolitik (prop. 1993/94:135) lades fram 1994. I propositionen föreslogs riktlinjer för en sektorsövergripande ungdomspolitik och en ny statlig myndighet, Ungdomsstyrelsen, ersatte det tidigare Statens Ungdomsråd. Propositionen följdes fem år senare av På ungdomars villkor – Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro (prop. 1998/99:115). I denna andra proposition föreslogs en tydligare målstyrning av ungdomspolitiken genom tre övergripande mål, som senare konkretiserades i 41 delmål.¹⁰

Den senaste ungdomspolitiska propositionen Makt att bestämma – rätt till välfärd (prop. 2004/05:2, bet. 2004/05:KrU2, rskr. 2004/05:94) är därmed den tredje i ordningen och lades fram 2004. Det mest framträdande i propositionen är att ungdomspolitiska insatser tydligt ska integreras i verksamheten inom alla områden som är relevanta för ungdomars levnadsvillkor och därmed utgå från befintliga mål för politiken på dessa områden.¹¹

Den nationella ungdomspolitiken är sektorsövergripande, vilket innebär att politikens mål ska uppnås genom insatser inom ett flertal områden och av många olika myndigheter. Integrations- och jämställdhetsdepartementet har ett samordnande ansvar för regeringens politik och insatser för ungdomar.¹²

De övergripande målen för Sveriges ungdomspolitik enligt den senaste ungdoms-

9 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

10 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

11 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

12 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

politiska propositionen är att:

- alla ungdomar ska ha verklig tillgång till välfärd, och att
- alla ungdomar ska ha verklig tillgång till inflytande.¹³

De båda målen bör enligt såväl den rödgröna regeringens proposition som alliansregeringens strategi för ungdomspolitiken genomsyra samtliga berörda politikområden.

Målgruppen för den nationella ungdomspolitiken är ungdomar mellan 13 och 25 år vilket innebär drygt 1,4 miljoner personer,¹⁴ eller ca. 15% av befolkningen.¹⁵ I Dalarna består gruppen unga mellan 13 och 25 år av 44 195 personer, eller ca. 16% av länets befolkning.¹⁶

I propositionen från 2004 anger den rödgröna regeringen fem huvudområden för samordning och redovisning av ungdomspolitiken. Syftet med huvudområdena är att möjliggöra en systematisk samordning och kunskapsbildning och en effektivare uppföljning av ungdomars levnadsvillkor.¹⁷ De fem huvudområdena återkommer i alliansens strategi för ungdomspolitiken, om än med något modifierade rubriker. I denna rapport presenteras studiens arbete uppdelat på de fem huvudområdena enligt alliansregeringens rubrikformuleringar och inbördes ordning:

- 1 Utbildning och lärande
- 2 Arbete och försörjning
- 3 Hälsa och utsatthet
- 4 Inflytande och representation
- 5 Kultur och fritid¹⁸

Den rödgröna regeringen pekade också i sin proposition utöver de fem huvudområdena ut fyra perspektiv som ska utgöra en grund när verksamheter utarbetas och följs upp; resursperspektivet, rättighetsperspektivet, självständighetsperspektivet samt mångfaldsperspektivet.¹⁹ Alliansregeringen beskriver dem vidare i sin strategi för ungdomspolitiken under rubrikerna:

- 1 En mångfald av unga
- 2 Ungdomars kunskaper och erfarenheter är en resurs
- 3 Ungdomar har rättigheter
- 4 Att motverka och förebygga utanförskap²⁰

4.1. UTBILDNING OCH LÄRANDE

Huvudområdet behandlar tillgången till såväl formell som icke-formell utbildning samt informellt lärande och spänner över en rad olika områden. Utbildningspolitiken är naturligtvis central, men huvudområdet kan även beröras av kultur-, folkrörelse- och näringspolitiken. Även frågor inom andra områden som handlar om kunskap och lärande kan inkluderas i huvudområdet.²¹

13 Ungdomsstyrelsen, 2013, www.ungdomsstyrelsen.se, Sveriges ungdomspolitik

14 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

15 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

16 SCB, 2012, www.scb.se, Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön

17 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

18 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

19 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Fyra perspektiv i den ungdomspolitiska propositionen

20 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

21 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

I den ungdomspolitiska propositionen från 2004 skriver den rödgröna regeringen att Sverige behöver fler människor som utvecklar sin initiativförmåga, handlingskraft, kreativitet och självtillit, sitt entreprenörskap och sin problemlösningsförmåga liksom sin förmåga att samarbeta i grupp. Propositionen poängterar att detta är viktiga grundstenar för individens personliga utveckling och för samhällsutvecklingen. Dessa egenskaper är inte bara viktiga att ha som egenföretagare, utan också som samhällsmedborgare, i arbetet, i organisationen och på fritiden. Såväl skola som föreningsliv är viktiga arenor där ungdomar kan utveckla dessa färdigheter.²²

Kommunerna har ansvar för genomförandet av utbildningen bland annat i grundskola och gymnasieskola. Lärande sker inte bara inom det formella utbildningssystemet. Vi utvecklas och skaffar oss kunskap och information inom folkbildningen, i arbete och föreningsliv, i hemmet och genom massmedierna. Med andra ord, i social samvaro med andra människor.²³

4.2. ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

Huvudområdet omfattar bl.a. arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, socialtjänstpolitiken, konsumentpolitiken och bostadspolitiken.²⁴

Ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden är helt central för utvecklingen av ungas levnadsvillkor. Detta gäller särskilt i lågkonjunktur, då ungdomar riskerar att drabbas hårt av den vikande efterfrågan på arbetskraft.²⁵ Utbildning är en av de viktigaste förutsättningarna för ungdomars möjligheter att få arbete. Kopplingen mellan detta huvudområde och huvudområdet om utbildning och lärande är i detta sammanhang viktig.²⁶

De tillfällen till arbete som tidigare fanns för ungdomar med enbart grundskoleutbildning eller ofullständig utbildning har i dag nästan helt försvunnit. I dagens Sverige är fullföljd gymnasieutbildning det som oftast krävs för att få en anställning. Ungdomar som inte fullföljt gymnasieutbildning utgör en grupp som har särskilt svårt att få ett arbete och därmed att försörja sig själva. Långvarig arbetslöshet bland ungdomar måste motverkas.²⁷

En viktig målsättning är att fler unga människor ser entreprenörskap och företagande i olika former som en lika självklar och möjlig väg som anställning för att realisera sina idéer och försörja sig.²⁸

Ungdomar som har särskilt svårt att få ett arbete bör särskilt uppmärksammas för att undvika ett ökat bidragsberoende eller beroende av föräldrar för den egna försörjningen. Många ungdomar som saknar arbete lever under svåra ekonomiska villkor och eftersom de befinner sig i början av sitt arbetsliv och ofta har låga och/eller tillfälliga inkomster har de också låg sjuk- eller föräldrapenning.²⁹

Att ha ett eget och tryggt boende till rimliga kostnader är en viktig aspekt av ungdomars välfärd. Frånvaro av tillsvidareanställning gör det ofta omöjligt att hyra

---

22 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

23 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

24 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

25 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

26 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

27 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

28 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

29 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

eller köpa en lägenhet. Ungdomar bor idag hemma hos sina föräldrar en allt längre tid. Många ungdomar måste också i perioder flytta tillbaka till föräldrarna på grund av höga bostadskostnader eller svårigheter att hitta en bostad. Bostads-situationen är besvärlig för många studenter, särskilt på de större universitets- och högskoleorterna. Kommunerna har det övergripande ansvaret för bostadsförsörjningen och är skyldiga att skapa förutsättningar för alla invånare att leva i goda bostäder.³⁰

Det är angeläget att ungdomars kännedom om såväl hushållsekonomi som konsumenträttigheter ökar. Även mål inom konsumentpolitiken om inflytande på marknaden är viktigt för målområdet. Skolan har en given roll i arbetet att stärka elevernas kunskaper om hushållsekonomi och konsumentfrågor, främst genom ämnet hem- och konsumentkunskap, men även i den ämnesövergripande undervisningen.³¹

4.3. HÄLSA OCH UTSATTHET

Detta huvudområde omfattar såväl fysisk som psykisk hälsa samt utsatthet i olika former. Huvudområdet omfattar främst folkhälsopolitiken, socialtjänstpolitiken, konsumentpolitiken och rättsväsendet, men även andra områden som syftar till att förbättra ungdomars hälsa och minska deras utsatthet.³²

Skolan har en viktig uppgift att under skoldagen ge utrymme för fysisk aktivitet och erbjuda bra skolmåltider, men också att ge eleverna goda kunskaper om relationen mellan hälsa, mat och fysisk aktivitet. Idrottspolitikerna har en viktig roll i att ge ungdomar möjlighet att motionera och idrotta för att på så sätt främja en god folkhälsa.³³

Många faktorer och miljöer kan påverka ungdomars psykiska ohälsa och det är därför nödvändigt att arbeta sektorsövergripande för att motverka en ökning av psykosomatiska besvär såsom stress, ångslan, oro, ångest, sömnproblem och huvudvärk. Det är viktigt att i allt arbete med unga ha ett tydligt genusperspektiv för att kunna uppmärksamma och tolka båda könen signaler, inte minst när det gäller psykisk ohälsa. Även utanförskapet för unga homo- och bisexuella och transpersoner måste uppmärksammas för att främja lika rättigheter för alla oavsett sexuell läggning.³⁴

Arbetet med att förebygga brott av och mot ungdomar måste engagera hela samhället och kräver samarbete över politik- och verksamhetsområdena. Rättsväsendet har ett viktigt ansvar i detta arbete. Det brottsförebyggande arbetet är avgörande. Det är också angeläget att uppmärksamma de barn och ungdomar som drabbas av brott.³⁵

Arbetsmiljöpolicens mål för en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall och som är anpassad till människans fysiska och psykiska förutsättningar gäller för arbetsmiljön i skolan, under värnplikstjänstgöringen och på andra arbetsplatser.³⁶

---

30 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

31 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

32 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitikerna

33 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

34 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

35 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

36 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

4.4. INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Huvudområdet berörs av insatser inom demokratipolitiken, kulturpolitiken och folkrörelsepolitiken. Insatser för att främja ungdomars möjligheter till delaktighet, inflytande och representation görs även direkt inom ungdomspolitikerna.³⁷

Ungdomars möjlighet till inflytande och representation är en viktig aspekt av tillgången till verklig välfärd och makt. Ungdomars verkliga inflytande över sin närmiljö, samhällsplaneringen och skolan är en nyckelfråga för huvudområdet. Det är viktigt att stödja åtgärder som gynnar utövandet av ett aktivt medborgarskap och som ökar ungdomars faktiska delaktighet i det demokratiska livet. Demokratipolitiken utgör det huvudsakliga verktyget i detta arbete.³⁸

En av ungdomspolitikens främsta uppgifter är att minska skillnaderna inom ungdomsgruppen avseende möjligheterna till delaktighet. För att långsiktigt öka jämlikheten i politiskt deltagande och därmed stärka det demokratiska system som är grunden för vårt samhälle måste klyftan överbryggas mellan dem som anser sig ha möjlighet att påverka sin livssituation genom politiken och för dem som anser att de saknar denna möjlighet.³⁹

Ett viktigt område för ungdomars delaktighet och inflytande är skolan. Elevers rätt till inflytande i skolan finns inskrivet i skollagen. Även i läroplanerna för förskolan, grundskolan och gymnasieskolan behandlas elevers ansvar och inflytande. Inflytande och delaktighet i skolan har en tydlig demokratiaspekt; om skolan ska kunna utbilda i demokrati är det en förutsättning att skolan även arbetar demokratiskt. Detta arbete måste ske i kommunerna och på varje enskild skola.⁴⁰

Det ideella föreningslivet har en viktig roll i att skapa förutsättningar för ett jämlikt demokratiskt deltagande i samhället och är därmed en viktig aktör i den demokratiska infrastrukturen i vårt samhälle.⁴¹

4.5. KULTUR OCH FRITID

Huvudområdet omfattar framför allt kulturpolitiken, mediepolitiken, folkrörelsepolitiken och idrottspolitikerna. Initiativ som rör området kan även tas inom ungdomspolitikerna.⁴²

Fritiden är viktig och får en allt viktigare betydelse i ungdomars liv och identitetsutveckling. En meningsfull och varierande fritid bidrar till både välmående och personlig utveckling. De offentliga kulturinstitutionerna har ett ansvar för att utveckla ungdomars möjligheter att utveckla sina kulturella uttryck. Dessutom bör politiker och beslutsfattare vara lyhörda för nya former av kultur och fritidsverksamhet utifrån ungdomars intressen och önskemål.⁴³

Skolbiblioteken har en viktig roll i att stimulera förskolors och skolors arbete med språkutveckling, läsning och litteratur. Den pedagogiska miljön från förskolan och framåt är avgörande för elevernas språkutveckling liksom behovet av en variation av olika läs- och skrivmiljöer. Det finns också ett allt större behov att kunna orien-

---

37 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitikerna

38 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

39 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

40 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

41 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

42 Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitikerna

43 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

tera sig i informationsflödet, att kunna granska och värdera information och att arbeta problemlösande.⁴⁴

Inom föreningslivet skapar ungdomar sin egen kultur och fritid. Ungdomarnas egna organisationer intar här en särställning. Ungdomar ska ges bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar. Det är viktigt att de offentliga stöden till ungdomars föreningsliv ger möjligheter till såväl långsiktighet som förnyelse. God tillgång till öppna mötesplatser skapar grogrund för en livlig lokal föreningsdriven kultur- och fritidsverksamhet. Fritidsledare och andra ungdomsledare är viktiga i ungdomarnas liv och bör därför ha sådana kunskaper att de kan möta både pojkars och flickors behov.⁴⁵

Idrotten är en av de viktigaste arenorna för ungdomars fritid. Idrotten bidrar till en god folkhälsa och kan bidra till demokratisk delaktighet. Kopplingar finns således mellan detta huvudområde och huvudområdena hälsa och utsatthet samt inflytande och representation. Idrottsföreningarna kan utgöra en positiv vardaglig mötesplats för många ungdomar, både flickor och pojkar, med skiftande bakgrund. Arbetet för jämställdhet, etnisk och kulturell mångfald samt breddad rekrytering inom idrottsrörelsen ska därför stödjas.⁴⁶

4.6. EN NY UNGDOMSPOLITIK

Processen med att ta fram en ny ungdomspolitisk propositionen är i full gång på Utbildningsdepartementet. Arbetet har inletts med ett insamlingsarbete som delats upp i två delar. Den ena delen bestod av en dialogturné som Utbildningsdepartementet genomförde på fem platser i Sverige under hösten 2012. Den andra delen sker genom att Ungdomsenheten på Utbildningsdepartementet samlar in synpunkter om de särskilda behov unga har inom politikområdet från övriga departement, Ungdomsstyrelsen samt Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, LSU.⁴⁷

Ett förslag till en ny ungdomspolitisk proposition bör komma ut på remiss någon gång under våren 2013. Det är dock inte troligt att det kommer att ske några radikala förändringar av den övergripande inriktningen av ungdomspolitiken jämfört med den ungdomspolitiska propositionen Makt att bestämma - rätt till välfärd, som lades fram av den rödgröna regeringen 2004, och Regeringens strategi för ungdomspolitiken, som lades fram av alliansregeringen 2009.⁴⁸

5. ATT MÄTA OM MAN ÄR BÄST

Det finns idag ingen utmärkelse för Sveriges bästa ungdomsregion. Inte heller görs det några större nationella jämförelser över ungas levnadsvillkor mellan regioner eller län i Sverige. De bedömningar och undersökningar som görs, och har gjorts, genomförs antingen med det kommunala som jämförelsenivå eller utan geografisk jämförelse alls.

Det finns i huvudsak tre sätt genom vilka man skulle kunna mäta om Dalarna är

44 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

45 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

46 Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

47 Regeringskansliet, 2012, www.regeringen.se, Dialogturné om ungdomspolitik och LSU, 2012, www.lsu.se, Ungdomspolitisk proposition

48 Larsson Thörnberg, Jonas, Ungdomsstyrelsen 2012-10-19, telefonsamtal, Zethrin, Nils-Olof, SKL 2012-11-13, telefonsamtal, Klint, Idah, Ungdomsstyrelsen, 2012-11-21, workshop på Region Dalarna

Sveriges bästa ungdomsregion; subjektiva bedömningar, indikatorer baserade på statistik och enkätundersökningar. Nedan presenteras några av de bedömningar och undersökningar som görs, och har gjorts, med avseende på ungas levnadsvillkor uppdelade efter de tre olika sätten att göra dem på. I bilaga 1 finns ytterligare fördjupning om respektive bedömning eller undersökning.

5.1. SUBJEKTIVA BEDÖMNINGAR

Subjektiva bedömningar kännetecknas av att den mätande organisationen utifrån kriterier som de själva fastställt gör en bedömning av exempelvis olika kommuners arbete. Denna bedömning ligger sedan till grund för en rangordning av kommunerna som då kan presenteras som en lista över bästa kommuner.

Det mest välkända exemplet i den här kategorin är den sedan 2011 nedlagda utmärkelsen Årets ungdomskommun som Ungdomsstyrelsen delade ut i 15 år för att uppmärksamma kommunernas arbete med att förbättra ungas livsvillkor.⁴⁹ Nedläggningen av utmärkelsen har delvis inspirerat Region Dalarna till att börja prata om Dalarna som Sveriges bästa ungdomsregion och till att initiera denna förstudie.

Även tidningen Sports lista över Främsta idrottskommun bygger delvis på subjektiva bedömningar. Den största skillnaden mellan Ungdomsstyrelsens Årets ungdomskommun och tidningen Sports Främsta idrottskommun är att den första bara omfattade de kommuner som ansökte om prövning och den andra omfattar samtliga kommuner i Sverige, även om den slutligen presenterade listan 2012 bara omfattade de 30 främsta.⁵⁰ Se bilaga 1 för ytterligare fördjupning om Årets ungdomskommun och Främsta idrottskommun.

5.2. INDIKATORER BASERADE PÅ STATISTIK

Flera organisationer rankar årligen kommuner utifrån sina intresse- eller bevakningsområden med hjälp av indikatorer baserade på statistik vanligtvis hämtad från myndigheters databaser.

Störst massmedial uppmärksamhet får tidningen Fokus kommunrankning under rubriken Här är det bäst att bo som delas upp i fyra kategorier varav Att vara ung är en.⁵¹ Lärarförbundet presenterar årligen en rankning över Bästa skolkommun och KFUM presenterar en rankning över Bästa ungdomskommun. Även tidningen Sports lista över de Främsta idrottskommunerna bygger delvis på statistiska nyckeltal.

Ungdomsstyrelsen presenterar årligen 87 indikatorer över ungas levnadsvillkor i rapporten Ung idag. Den innehåller inga jämförelser kommuner eller regioner emellan men försöker ge en, utifrån ungdomspolitiken, heltäckande bild över hur unga i Sverige har det.⁵² Max18 är ett webbaserat uppföljningssystem som visar statistik och information som gör det möjligt att följa hur genomförandet av barnkonventionen går i Sverige.⁵³ Inom respektive politikområde finns ytterligare statistik från myndigheter att hämta för att mäta politikens uppfyllande. Se bilaga 1 för ytterligare fördjupning om ovan nämnda rankningar och statistiska redovisningar.

49 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Årets ungdomskommun

50 Tidningen Sport & Affärer, 2012, www.sportaffarer.se, Kommunrankingen 2012

51 Tidningen Fokus, 2012, www.fokus.se, Här är det bäst att bo 2012

52 Ungdomsstyrelsens skrifter 2012:2, Ung idag 2012 - En beskrivning av ungdomars villkor

53 Barnombudsmannen, 2012, www.barnombudsmannen.se, Om Max 18

I rapporten Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling från 2012 analyserar Ungdomsstyrelsen hur uppföljningssystemet för ungdomspolitiken kan utvecklas. Analysen ska vara ett underlag till den ungdomspolitiska proposition som väntas till hösten 2013. Enligt uppdraget ska Ungdomsstyrelsen, efter samråd med berörda myndigheter, se över antalet indikatorer samt deras kvalitet och relevans så att en utveckling av uppföljningen ska ge ökad betydelse och användbarhet hos berörda aktörer. I analysen tar Ungdomsstyrelsen bl. a. upp problematiken i att myndigheterna väljer att endast redovisa statistik på riksnivå varför nyttan av de nationella ungdomspolitiska indikatorerna blir begränsade för de lokala och regionala aktörerna. De ser ett tydligt utvecklingsbehov av redovisningen av de ungdomspolitiska indikatorerna även på regional och lokal nivå.⁵⁴

5.3. ENKÄTUNDERSÖKNINGAR

Både med viss regelbundenhet och som enskilda projektsatsningar genomförs enkätstudier för att kartlägga ungas levnadsvillkor ur olika aspekter.

Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Lupp, lokal uppföljning av ungdomspolitiken, är den mest heltäckande sett till ungdomspolitikens samtliga strategiområden och har genomförts av 10 av Dalarnas 15 kommuner. CAN, SCB och SOM-institutet genomför regelbundna studier på den svenska befolkningen, unga och vuxna. Utöver de regelbundna enkätstudierna genomförs enskilda studier, som t. ex. Livsmiljöenkäten i Dalarna för några år sedan. Se bilaga 1 för ytterligare fördjupning om ovan nämnda enkätundersökningar.

6. NYCKELAKTÖRER

För att identifiera utvecklingsmöjligheter och behov kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena identifierades och intervjuades 27 regionala nyckelaktörer. De flesta av dem går att i huvudsak föras till ett av de fem ungdomspolitiska strategiområdena medan några är av mer övergripande eller generell karaktär och inte går att knyta till ett specifikt område. I tabell 1 nedan presenteras en förteckning över de regionala nyckelaktörer som intervjuades uppdelade per strategiområde i ungdomspolitiken. De beskrivs ytterligare i bilaga 2.

Den kommunala nivån är viktig men är inte i fokus för denna begränsade förstudie. Däremot valdes regionala nyckelaktörer som delvis har en övergripande insyn i det kommunala arbetet ut för att ändå få med det perspektivet i så stor utsträckning som möjligt. Dessutom kompletterades intervjuerna med resultat från en workshop med projektet DIMPA som representanter från 11 kommuner deltog i samt med en webbenkät som 17 kommunalråd och kommunchefer svarade på. Intervju- och enkätfrågorna finns i bilaga 3.

Tre nationella nyckelaktörer identifierades och presenteras också i tabell 1 nedan. De kontakter som togs syftade främst till en orientering i den nationella ungdomspolitiken och dess framtid i och med att en ny ungdomspolitisk proposition väntas komma hösten 2013. Med anledning av detta valdes endast nyckelaktörer med ett övergripande perspektiv på hela ungdomspolitikens omfattning ut. Dessa nyckelaktörer kan beskrivas som sekundära parter eller möjliggörare i det fortsatta arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen i Dalarna. Ytterligare beskrivning av dem finns i bilaga 2.

---

⁵⁴ Ungdomsstyrelsen, 2012, Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling

TABELL 1, NYCKELAKTÖRER

UTBILDNING OCH LÄRANDE

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

DalaWux	Karin Ek-Lissbol
Gysam	Pernilla Bremer
Högskolan Dalarna	Marita Hilliges
Landstinget, kultur och bildning	Malin Lagergren
Lärlingsrådet	Karin Torneklint
Region Dalarna, Elevantagningen	Marie Larsson

ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

Arbetsförmedlingen	Elisabet Döring, Avesta, och Peter Heidkamp, Falun, var för sig, Marika Sundqvist och Rune Sandbäck, Mora, tillsammans
Företagarna	Karin Torneklint
Region Dalarna, kompetensförsörjning och utbildningsplanering	Conny Danielsson
Region Dalarna , Stanna i Dalarna	Linnéa Hassis
Region Dalarna, Unga till arbete	Karin Rosenberg
Svenskt Näringsliv	Carl Ström
Ung Företagsamhet	Elin Holst Granlund

HÄLSA OCH UTSATTHET

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

Landstinget, BUP	Anna-Maria Norén
Landstinget, Folkhälsa & hälsofrämjande	Suzanna Westberg
Länsstyrelsen, ANDT	Thomas Johansson
Polisen, Ungdom, Falun/Borlänge	Emelie Andersson
Region Dalarna, social utveckling	Eva de Marothy
Ungdomsmottagningen	Mina Back

INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

Dalanätverket för ungdomssamordning	Rikard Rudolfsson och Christina Nordmark, tillsammans
Region Dalarna, Ung kraft och DIMPA	Sara Tigerström

KULTUR OCH FRITID

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

Landstinget, kultur och bildning	Malin Lagergren
Dalarnas idrottsförbund	Ingen intervjuperson tillgänglig under arbetet med förstudien

GENERELLT OCH ÖVERGRIPANDE

Regionala nyckelaktörer

Intervjupersoner

Landstinget	Ingall Persson
-------------	----------------

Länsstyrelsen	Inger Eriksson
Länsstyrelsen, integration	Josefina Streling
Partnerskapet för barnkonventionens genomförande	Unni Öhman
Region Dalarna	Göran Carlsson och Leif Nilsson, var för sig
Region Dalarna, jämställdhet	Elisabeth Holm

Nationella nyckelaktörer

Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, LSU
Sveriges kommuner och landsting, SKL
Ungdomsstyrelsen

7. NULÄGE OCH BEHOV

Resultaten av intervjuerna, de visioner som de deltagande kommunerna arbetade fram i workshoppen med DIMPA samt enkätsvaren från kommunchefer och kommunalråd ligger till grund för den nulägesbeskrivning och de utvecklingsbehov som presenteras nedan. Sorteringen nedan har inget att göra med sorteringen av nyckelaktörer enligt ovan, alla intervjuade nyckelaktörer har fått uttala sig i samtliga strategiområden i ungdomspolitiken oberoende av vilket område de sorterats in i. I bilaga 4 finns också en lista över goda exempel som regionala nyckelaktörer samt kommunalråd och kommunchefer har tipsat om i sina svar. Resultaten av intervjuer, enkätfrågor och workshop ligger också till grund för de utvecklingsmöjligheter som presenteras i nästa avsnitt.

7.1. UTBILDNING OCH LÄRANDE

Flera nyckelaktörer och workshopdeltagare tar upp vikten av att det finns tillgång till bra skola i alla kommuner. Det får inte vara någon skillnad beroende på var man bor. Man ska inte behöva flytta från Dalarna för att läsa vidare efter gymnasiet. Distansundervisning och kollektivtrafiken måste utvecklas så att det blir möjligt att ta del av utbildning inom regionen utan att behöva flytta.

SKOLAN MÅSTE HÄNGA MED I UTVECKLINGEN

Flera nyckelaktörer och workshopdeltagare är inne på att både gymnasiet och Komvux måste utvecklas till flexibla utbildningar med möjlighet att läsa på distans för att erbjuda eleverna att läsa fler ämnen och för att kunna kombinera studier med arbete. Alla passar inte heller i skolan som den fungerar idag och man måste kunna få lära sig på olika och mer flexibla sätt. Den teknik som idag är en del av ungas vardag måste utnyttjas även i skolan.

Några nyckelaktörer är inne på att man måste våga lyfta kvalitetsfrågorna högre i skolan. Mål måste följas upp och åtgärder vidtas. Vad det gäller yrkesutbildningar måste branscherna få ställa krav och skolan måste våga jobba efter dem. Vi måste också få hit bra lärare som stannar kvar i Dalarna. Deltagarna i workshoppen med DIMPA tar också upp vikten av ett väl fungerande elevinflytande.

En del nyckelaktörer tar upp att vi måste ha en skolutbildning som ger andra resultat, vi ligger för dåligt till med måluppfyllelsen för behörighet till gymnasiet. Skolor som når målen borde premieras och de elever som inte lyckas måste vi ta

hand om. Vi behöver också höja den generella utbildningsnivån genom att fler läser vidare på högskolan.

SKOLAN MÅSTE VÅGA TA IN NÄRINGSLIVET OCH NÄRINGSLIVET MÅSTE ÖPPNA UPP

Många nyckelaktörer tar upp att det behövs bättre samverkan mellan skola och näringsliv, skolan måste våga ta in näringslivet. Näringslivet behöver bli synligare samt öppna och visa upp.

Att inriktningarna i skolan inte stämmer med efterfrågan på arbetsmarknaden är det många nyckelaktörer som tar upp. Unga vill välja utbildning som leder till jobb men samtalet med barnen om vad de vill jobba med måste börja tidigare. Hela skolan måste ansvara för studie- och yrkesvägledningen, gärna i nya former i samverkan med näringslivet.

DET MÅSTE VARA EN RÖD TRÅD GENOM UTBILDNINGSSYSTEMET EFTER GRUNDSKOLAN

Flera nyckelaktörer tar upp att hela utbildningssystemet efter grundskolan måste hänga ihop. De olika aktörerna måste samverka så att möjligheten till kompetensutveckling finns, från gymnasiet och komvux till folkhögskolan, yrkeshögskolan och högskolan. Kompetensplattformen måste blir lite mer konkret.

Många påtalar vikten av högskolan, oavsett om de unga kommer utifrån eller redan bor här. Det har visat sig att de som har koppling till Dalarna och pluggar på Högskolan Dalarna stannar i regionen. Högskolan kan dock inte bli starkast på forskning utan måste fokusera på att bli en riktigt bra regional högskola. Högskolan måste också fortsätta producera bra lärare.

REGION DALARNA MÅSTE TA IN SKOLFRÅGORNA

Flera nyckelaktörer tycker att Region Dalarna också bör arbeta med skolfrågor. Frågan om att tillhandahålla rätt utbildning i länet borde hanteras på regional nivå. Några menar att Gysam borde ligga på Region Dalarna och att Region Dalarna borde kunna ta ett tydligare ledarskap i skolfrågor och kompetensförsörjning. Region Dalarna skulle exempelvis kunna tillhandahålla information om vad som krävs i utbildningsväg till kommunerna och arbeta för att regionalt viktiga utbildningar görs mer attraktiva.

7.2. ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

Flera nyckelaktörer, inte minst inom strategiområdena arbete och försörjning samt utbildning och lärande, tar upp att det måste till en bättre matchning mellan vad unga utbildar sig till och vad arbetsmarknaden efterfrågar. Många går ut från utbildningar som inte leder till jobb medan arbetsgivarna har svårt att hitta utbildad personal.

LÅT UNGDOMAR UTMANA DE GAMLA STRUKTURERNA, SLÄPP IN OCH ANSTÄLL DEM

Många nyckelaktörer samt deltagare i workshopen med DIMPA och några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna menar att Dalarna behöver ta ett större ansvar för att introducera unga på arbetsmarknaden. Fler arbetsgivare behöver ta emot unga människor på APU och praktik, som lärling och som anställda genom att skapa fler lättillgängliga ingångsjobb. Det offentliga måste gå före genom att ordna praktikplatser inom vården eller miljöområdet etc.

Det tas också upp att Dalarnas företag också måste se potentialen i att ha som-

marjobbare. Det behövs också nya typer av sommarjobb, särskild från kommunernas sida istället för gräsklippning och ogräsrensning etc.

En nyckelaktör menar att det är dags att våga anställa unga med hög kompetens på strategiska poster. Unga människor kan massor med saker och har ofta mycket högre utbildning än de som idag sitter på ledande befattningar. Det måste gå att flytta till Dalarna som ung och göra karriär.

ARBETSPLATSERNA I DALARNA MÅSTE VARA ATTRAKTIVA

Flera nyckelaktörer tar upp att alla företag och offentliga aktörer tillsammans måste ta sitt ansvar för att visa på bredden av arbeten som finns i Dalarna. Idag har många en felaktig bild av hur ett arbete inom industrin eller vården fungerar. Vi måste jobba med att bli attraktiva arbetsgivare i regionen och synliggöra karriärmöjligheter, både inom privat och offentlig sektor, särskilt där arbetskraftsbehovet är eller kommer att vara som störst.

Många nyckelaktörer menar att vi måste bättra på vårt mottagande och bemötande, ta till vara på idéer, utveckla och anamma nya förslag. Karriärmöjligheterna ska synas tydligt när man börjar på en arbetsplats och arbetsgivarna måste värna om att unga ska vara kvar och måste göra det mer aktivt.

Om Dalarnas arbetsplatser ska vara attraktiva måste, enligt en nyckelaktör, också arbetsmiljön bli bättre och lönerna jämställda. Dalarna är en av Sveriges mest könsuppdelade arbetsmarknader så brytande av könssegregeringen måste uppmuntras.

INSATSERNA FÖR UNGA UTANFÖR ARBETSMARKNADEN MÅSTE FORTSÄTTA

Många nyckelaktörer tar upp att det är viktigt att arbetet som drivits inom Unga till arbete fortsätter. Flera hoppas att det regionala projektet kan permanentas efter projekttidens slut. Några tar också upp att det skulle behöva skapas En-dörr-in för unga (läs mer om En-dörr-in under avsnittet Utvecklingsmöjligheter nedan), de ska inte behöva kunna hela systemet själva. Också vikten av ett bra bemötande gentemot unga från de tjänstemän som arbetar med unga arbetslösa tas upp. Det behövs också samverkan mellan de myndigheter som ungdomarna möter så att problem tidigare kan upptäckas.

Under workshopen med DIMPA togs det upp att det måste finnas en väl fungerande infrastruktur så att man kan bo i en kommun och arbeta i en annan. Det måste också finnas fler och billiga ungdomsboenden i kommunerna vilket också tas upp av några nyckelaktörer och några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna.

7.3. HÄLSA OCH UTSATTHET

Inom området hälsa och utsatthet är det tydligt bland nyckelaktörerna hur viktig den kommunala nivån är. Skolan har ett viktigt ansvar att se eleverna och inte acceptera att de inte orkar, inte vill eller mår dåligt. Det måste finnas resurser för att fånga upp alla och det måste pratas om livsbetingelser i skolan, om att livet skiftar. Det måste finnas en fungerande elevhälsa från unga år så att man känner att man kan vända sig till vuxna.

SAMVERKAN VIKTIGT FÖR ETT FUNGERANDE ARBETE

Många nyckelaktörer tar också upp vikten av samverkan mellan tjänstemän, för-

valtningar och myndigheter för att arbetet med hälsa och utsatthet ska fungera, både på kommunal och regional nivå. Folkhälsostrategen har en viktig roll i kommunerna som motor mellan stuprören och för att öppna dörrar så att de olika verksamheter kan samverka med varandra. Samverkan behövs också mellan ungdomsmottagningarna regionalt samt mellan kommuner, Landstinget, Länsstyrelsen, Region Dalarna och Polisen kring frågor som rör alkohol, narkotika och doping. Vad det gäller unga brottslingar eller brottsoffer är det viktigt med en fungerande samverkan mellan kommunen (skola och socialtjänst) och Polisen.

7.4. INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Flera nyckelaktörer och många av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna tar upp att Dalarna måste komma längre i inflytandefrågorna. Formerna för unga reella inflytande måste hittas. Man måste bli bättre på att lyssna på unga, inte bara säga att man ska göra det. Kommuner och andra aktörer behöver jobba med ungas delaktighet och inse att alla är viktiga, på individbasis. Politiken måste enas om att alla kommuner ska jobba med ungas delaktighet och ge tydliga uppdrag till ungdomssamordnare.

Några nyckelaktörer menar att det regionala arbetet inom Ung Kraft är oerhört viktigt och måste fortsätta med mer erfarenhetsutbyten och samverkan. Pengaakuten och liknande små men snabba pengar, som kan sökas av unga för att förverkliga idéer av olika slag, måste fortsätta göras tillgängliga vilket också tas upp av några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna.

UNGA BEHÖVER INVOLVERAS I ARBETET MED DEN REGIONALA UTVECKLINGEN

Både nyckelaktörer och deltagare i workshopen med DIMPA tar upp att man pratar för mycket om unga istället för med dem, de får inte vara involverade på riktigt. Arbetet med ungas delaktighet måste börja tidigare, det är för sent i gymnasiet, och integreras i alla myndigheter och kommuner.

Flera nyckelaktörer menar att ungdomsinflytandet måste breddas och får inte bara handla om s. k. ungdomsfrågor eller nå endast några få. Alla frågor bör betraktas som ungdomsrelaterade, eller snarare medborgarrelaterade, och beslut fattas gemensamt mellan unga och vuxna genom delaktighet i alla beslutsprocesser. Det går dock inte att som idag dra alla över en kam, några få unga kan inte representera alla andra unga. Vi måste sluta fråga vad unga önskar sig och istället skapa förutsättningar för att de ska kunna forma det själva. Unga kan hitta de nya lösningarna!

VI MÅSTE UTBILDA UNGA I DEMOKRATI

Flera nyckelaktörer tar upp att det är en viktig demokratifråga att det finns politisk aktivitet bland unga, Den politiska världen måste öppna upp och vi måste utbilda unga människor i demokrati. I workshopen med DIMPA tar man också upp att det är viktigt att skapa plattformar för medborgardialog som gör det lätt att påverka där unga är självklara aktörer och mångfald bejakas och berikar.

7.5. KULTUR OCH FRITID

Många nyckelaktörer tar upp att kultur- och fritidsutbudet är viktigt för att Dalarna ska vara attraktivt att bo i och måste vara riktigt bra för att fler ska välja att bo i Dalarna.

För att de unga ska flytta tillbaka senare i livet, om de flyttar för studier etc, måste det erbjudas en attraktiv bygd att återvända till med möjligheter till friluftsliv och idrott samt kultur mm. Vid workshopen med DIMPA framkom det att det behövs arenor för fler fritidsintressen i kommunerna. Någon nyckelaktör tar också upp att det behöver vara fler vuxna kring barn och unga, att det behövs en fritidsverksamhet med personal. Att råda bot på alkoholmissbruk etc. är lättare om fler vuxna finns närvarande.

7.6. GENERELLT OCH ÖVERGRIPANDE

Enligt flera av de regionala nyckelaktörerna måste Region Dalarna ta det regionala ledarskapet. De samlar många av aktörerna, har ett brett kontaktnät och måste genom att fortsätta med Ung kraft ta täten i arbetet mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Region Dalarna kan enligt nyckelaktörerna göra skillnad för det regionala samarbetsklimatet och vara en arena för erfarenhetsutbyte och ökad samverkan mellan kommuner och andra aktörer. Funktionen som katalysator och expert är mycket viktig. Den politiska styrningen från kommunernas representanter i regionen måste dock vara tydligare tillbaka till de enskilda kommunerna vilket också några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna tar upp.

SKA DALARNA BLI BÄSTA UNGDOMSREGION MÅSTE DET TILL EN VISION FÖR DET

Flera av de regionala nyckelaktörerna och några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna tar upp att arbetet måste styras av gemensamma strategier och visioner för hela regionen. Alla kommuner måste med på tåget. Några poängterar att det är viktigt att ge ett motiv (det som funkar idag är utmaningen kring Dalarnas kompetensförsörjning) så att man kan bli överens om att det är ett viktigt mål. Det måste vara tydligt vad man menar med att vara Sveriges bästa ungdomsregion genom politiska beslut och prioriteringar av vad som ska göras, när det ska göras och vem eller vilka som ska göra det.

SAMVERKAN OCH SAMARBETEN ÄR NÖDVÄNDIGT

Dalarna är ett litet län samtidigt som det finns många aktörer som på olika sätt arbetar med ungas levnadsvillkor så i det närmaste alla regionala nyckelaktörer tar upp utvecklad samverkan som nödvändigt, likaså görs i workshopen med DIMPA. Man måste få bort prestigen och konkurrensen mellan kommuner och regionala aktörer och istället se till helheten och underlätta för varandra. De bra samarbeten som finns redan idag måste fortsätta och nya skapas. Samverkan måste utvecklas till rena samarbeten, bortom strategidokument och goda intentioner.

Flera nyckelaktörer och några av de enkätsvarande kommunalråden och kommuncheferna tar upp att man måste ta till vara på framgångsrika arbetssätt och sprida dem mellan kommuner och andra aktörer men också våga lära av inte så lyckade satsningar. Region Dalarna ses som lämpliga att ansvara för att samla det som faktiskt är bra och effektivt i en verktygslåda för att stötta i att integrera och implementera lyckade projekt i ordinarie verksamhet.

DALARNA MÅSTE UPPFATTAS SOM MODERNT

Några regionala nyckelaktörer är inne på att vi måste låta ungdomarna utmana oss för att få Dalarna att tänka nytt. Regionen måste upplevas som modern med modern teknik och moderna förhållningssätt, utan att förlora känslan av tradition. Bilden av Dalarna kanske måste uppdateras.

En del nyckelaktörer menar också att vi måste fundera på hur vi beskriver vem som är lyckad eller misslyckad samt arbeta för att komma bort från elitänkandet. Alla måste få vara viktiga.

Några av nyckelaktörerna tar upp vikten av en fungerande kollektivtrafik, vilket också tas upp i workshopen med DIMPA. Gratis kollektivtrafik, dubbelspår på Dalabanan och järnväg till Sälen tas upp som utvecklingsbehov.

8. UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

I detta avsnitt diskuteras de utvecklingsmöjligheter som enligt förstudiens genomförare finns för att Dalarna ska kunna bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion. I avsnittet Syfte och mål med förstudien kan vi läsa att målen för studien är att:

- Identifiera utvecklingsmöjligheter och behov kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena (för vissa av dessa strategiområden kan förstudien resultera i projektformuleringar).
- Definiera vad det skulle kunna innebära att vara bästa ungdomsregion.
- Kartlägga nyckelaktörer och möjliga samverkansparter, på både nationell och regional nivå.
- Ta fram ett skriftligt beslutsunderlag, till Direktionen februari 2013 för Region Dalarnas fortsatta arbete med unga i den regionala utvecklingen.

Nedan diskuteras ett antal utvecklingsmöjligheter kopplade till de ungdomspolitiska strategiområdena. Några projektformuleringar presenteras inte, det vore att föregå processen. Det arbetet måste göras av uppdragsgivaren, Region Dalarna, gärna i samverkan med andra, men med de utvecklingsmöjligheter som diskuteras här som utgångspunkt.

När förstudien sattes igång fanns ambitionen att hitta en definition och kriterier för vad det skulle innebära att vara Sveriges bästa ungdomsregion. Under det arbete som resulterade i avsnittet Att mäta om man är bäst ovan kom dock insikten om att det inte riktigt är så enkelt. Eller snarare att man nog inte bör göra det så enkelt för sig. Innan utvecklingsbehoven för respektive ungdomspolitiskt strategiområde presenteras nedan finns en genomgång kring att mäta hur väl man uppfyller ambitionen att vara bäst som kan ligga till grund för ett fortsatt arbete med att hitta vad man vill mäta och effektiva sätta att mäta det.

Kartläggningen av nyckelaktörer presenteras i ett avsnitt ovan och beslutsunderlaget till Region Dalarnas Direktion tar referensgruppen fram med nedan presenterade utvecklingsmöjligheter som utgångspunkt. Allra sist, i nästa avsnitt, presenteras förstudiens rekommendationer för det fortsatta arbetet.

8.1. ATT STRÄVA MOT ATT VARA BÄST

Målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion utgår från att det skulle finnas en utmärkelse likt den nedlagda Årets ungdomskommun. Så är ju inte fallet och det är inte heller något som Region Dalarna borde verka för. Där-
emot finns det ett syfte med att sätta upp mål att sträva mot, och att kunna göra uppföljningar av, för att få en bild av hur väl fungerande regionens arbete med utvecklingen av ungas levnadsvillkor fortskrider. Detta gör det väl motiverat att

sträva mot att vara bäst.

Så länge inte andra regioner också strävar mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion, och har kommit överens sinsemellan om utifrån vilka kriterier de ska bedömas, blir det svårt att hävda att man är det. Att ha målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion behöver dock inte innebära att man måste bevisa att man är det. Hanterar man målsättningen mer som en vision kan det internt i regionen fungera som något att samlas kring och gemensamt sträva emot.

Sätter man själv upp kriterierna finns det alltid en risk att man formar kriterierna för att man ska kunna bevisa hur bra man är. Särskilt om man ser målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion som något som ska användas för att tala om hur mycket bättre man är jämfört med andra. Ser man däremot målsättningen som ett verktyg för att styra det interna arbetet kan det bli riktigt bra.

Fokus för Dalarna bör vara att använda målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion som något att återkommande stämma av det egna arbetet mot. Målsättningen bör brytas ner i indikatorer som kan följas över tid så att man kan jämföra regionen med sig själv för att ständigt förbättra arbetet med ungas levnadsvillkor. Man bör eftersträva långsiktighet och mätbarhet för att kunna bedriva ett kunskapsbaserat arbete för unga i den regionala utvecklingen.

Att rangordna och jämföra kan dock ha sina fördelar. Det skulle eventuellt kunna göras internt i Dalarna. Tävlingsinstinkten finns hos kommunerna så en rangordning, och därmed tävling, dem emellan kan vara sporrande för utvecklingen. Det kan också föra med sig att man får en skärpa i målsättningen så att de viktiga aktörerna blir hängivna att bidra till att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

8.2. ATT MÄTA OM MAN ÄR BÄST

Den nedlagda utmärkelsen Årets ungdomskommun hade fyra kriterier för bedömning av kommunerna som ville få utmärkelsen. Kriterierna bedömdes subjektivt genom personliga möten och besök i de aktuella kommunerna. Det var upp till kommunerna att på lämpligt sätt bevisa att de uppfyllde kriterierna. Ett sådant arbetssätt medför givetvis en grad av godtycke och blir inte mätbart eller jämförbart över tid, särskilt om bara de som själva har anmält sig utsätts för jämförelsen. Att kopiera det arbetssättet för att bedöma hur arbetet med ungas levnadsvillkor går uppfyller inte eventuella önskemål om långsiktig mätbarhet.

De organisationer som presenterar årliga rankningar av Sveriges kommuner genererar en hel del medial uppmärksamhet när rangordningarna släpps och de används inte helt sällan av de politiker vars kommuner hamnar högt upp i listorna för att berätta hur bra den egna kommunen är. Ett liknande upplägg, att sammanställa data från andra undersökningar, skulle kunna vara ett sätt följa hur arbetet med ungas levnadsvillkor fortskrider i Dalarna. Det viktiga är dock att verkligen hitta data som är tillräckligt intressant att mäta, data som säger något om ungas levnadsvillkor. Under förstudien visade det sig att det inte är helt enkelt.

De olika kommunrankningarna som gås igenom i avsnittet Att mäta om man är bäst ovan visar att omfattningen av tillgänglig data inte är särskilt stor. I Ungdomsstyrelsens årliga rapport Ung idag finns det dock hela 87 indikatorer som speglar ungas levnadsvillkor i hela ungdomspolitikens omfattning. Men precis som de själva skriver i rapporten Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling från 2012 finns det begränsningar i det statistiska materialet som

sammanställs i Ung idag. Möjligheten att bryta ner statistiken på lokal och regional nivå är kraftigt begränsad, antagligen för att man har låst fast sig i det tryckta rapportformatet vilket inte tillåter den stora datamängden som mer geografiskt uppdelad statistik skulle kräva. Ungdomsstyrelsen föreslår, förutom en minskning till 54 indikatorer, därför istället en redovisning på webben likt den som Barnombudsmannen tillämpar med Max18.⁵⁵

Rapporten Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling är ett inspel från Ungdomsstyrelsen i det just nu pågående arbetet med en ny ungdomspolitisk proposition som väntas komma hösten 2013. Önskemålet från Ungdomsstyrelsen är att de ges i uppdrag att utveckla en interaktiv webbaserad databas för redovisning av ungas villkor med tidsseriedata för varje indikator och där användaren kan sammanställa information utifrån tillgängliga bakgrundsvariabler. En sådan databas är en förutsättning för att indikatorer ska kunna redovisas på kommun-nivå.⁵⁶

Under förutsättning att Ungdomsstyrelsens förslag blir verklighet finns det goda möjligheter att hitta ett funktionellt sätt att med hjälp av indikatorer följa Dalarnas arbete med ungas levnadsvillkor över tid. Det faktum att den data man då väljer att följa arbetet utifrån rapporteras in av statliga myndigheter och sammanställs på regeringsuppdrag av Ungdomsstyrelsen borgar också för en långsiktighet. Man skulle kunna välja ut ett färre antal indikatorer att bevaka för att mäta man är bäst eller lyfta olika indikatorer varje år för att över en längre tid få en komplett täckning av hela ungdomspolitiken. Ytterligare en fördel med att använda statligt framtagna indikatorer i en nationell databas är att jämförelser med andra regioner och kommuner blir möjliga att göra.

Utöver att hämta in data från register finns det också en poäng i att fråga målgruppen själva hur de uppfattar arbetet man gör och om de tycker att de bor i Sveriges bästa ungdomsregion. Den mest heltäckande enkätundersökningen är Ungdomsstyrelsens Lupp, Lokal uppföljning av ungdomspolitiken. Tio kommuner i Dalarna har redan genomfört den någon gång och flera är på gång. Den har genomförts en gång på målgruppen unga vuxna, 19-25 år, i Dalarna. Lupp är framtagen för att täcka in hela ungdomspolitikens omfattning och utgår från det kommunala perspektivet.

Dalarnas kommuner bör inom ramen för det fortsatta arbetet mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion komma överens om att genomföra Lupp i hela regionen med samma frekvens. Det kommer säkert kräva en hel del kompromissande kring redan upparbetade cykler i genomförandet. Men fördelarna av att genomföra Lupp i hela regionen samtidigt är stora. Kommunerna bör precis som idag ansvara för att genomföra Lupp i högstadie- och gymnasieåldern, möjligen med regional stöttning i databearbetningen, och Region Dalarna bör ansvara för att genomföra Lupp för unga vuxna.

Att genomföra en enkätundersökning uppfyller inte bara syftet att man får ett kunskapsbaserat underlag att arbeta vidare med. Det skickar också signaler till målgruppen om att man bryr sig, att man vill veta för att kunna bli bättre. Ett genomförande av en regional Lupp är också ett sätt att marknadsföra att man strävar mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Kombinationen av indikatorer baserade på statistik hämtad från en nationell data-

---

55 Ungdomsstyrelsen, 2012, Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling

56 Ungdomsstyrelsen, 2012, Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling

bas och enkätsvar från en regionalt genomförd Lupp skulle utgöra en mycket stabil grund för att kunna ta fram ett system för långsiktig mätning av arbetet mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion. Det skulle dessutom möjliggöra jämförelser av arbetet såväl internt i regionen som nationellt.

8.3. UTBILDNING OCH LÄRANDE

Det regionala perspektivet på skolfrågorna är begränsat i Dalarna. Gysam samlar nio av regionens gymnasieskolor i ett samarbete där man bl. a. jobbar med kvalitetsutveckling. DalaWux och Lärlingsrådet omfattar Komvux respektive lärlingsutbildningen i hela Dalarna. Dessa tre samarbeten framstår som väldigt framgångsrika inom sina områden och har gett kommunerna ett mervärde som är påtagligt. Det blir naturligt att tänka att detta borde man kunna göra mer av.

Flera nyckelaktörer säger att Gysam borde omfatta hela Dalarna och att Region Dalarna måste ta i skolfrågorna. Hur man än bygger upp det bör samarbetet kring skolfrågorna intensifieras för att få en bättre utbildning i hela Dalarna, från grundskola till högskola. Ett första steg kan vara att Region Dalarna deltar i de samarbeten som finns. Tillsammans kan man utveckla flexibla sätt att undervisa och bättre system för att arbeta med kvalitetsutveckling. I det arbetet är Högskolan Dalarna en viktig resurs. Genom ett tätare regionalt samarbete kan man också på ett helt annat sätt hantera frågor om prioritering av viktiga utbildningar och harmonisering av utbildningsutbudet med efterfrågan på arbetskraft.

8.4. ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

Många nyckelaktörer tar upp att arbetsmarknaden måste öppnas upp för att göras mer tillgänglig. En satsning på praktik och lärlingsplatser skulle kunna ha många positiva effekter. Under skolgången kan praktik och arbetsplatsförlagd utbildning ge en mer rättvisande bild av arbetsmarknaden och leda till att man gör mer genomtänkta val i skolan. Efter skolan kan praktik och lärlingsplatser vara ett sätt för fler att komma in på arbetsmarknaden. Ett regionalt sammanhållet arbete kring de här frågorna borde vara möjligt och det finns gott om exempel i Sverige att titta närmare på. Även i Dalarna finns goda exempel att arbeta vidare med.

En av de största utmaningarna Dalarna står inför är den arbetskraftsbrist som väntas de närmaste åren. Denna utmaning beskrivs och diskuteras mer detaljerat i Region Dalarnas rapport Kompetensförsörjning i Dalarnas län – fakta och förutsättningar från 2012.

Många nyckelaktörer är oroliga för att för få unga verkar vara intresserade av att utbilda sig till och söka de arbeten som främst efterfrågas. Det gäller att få unga intresserade av de olika arbeten där arbetskraftsbehovet är eller kommer att vara som störst. Ett regionalt arbete som tydligt visar på var det kommer att finnas brist och vilken typ av arbetskraft Dalarnas arbetsgivare behöver skulle kunna vara en möjlighet. I ett sådant arbete skulle man samtidigt kunna arbeta med att öka arbetsgivarnas attraktivitet för att ytterligare locka unga att söka sig till dem. De slutsatser som framkommer i rapporten Kompetensförsörjning i Dalarnas län – fakta och förutsättningar bör kunna ligga till grund för det fortsatta arbetet med att möta utmaningen med Dalarnas arbetskraftsbrist.

Unga utanför arbetsmarknaden behöver i stor utsträckning individbaserad stöttning för att ta sig ur sitt utanförskap. En fortsättning och permanentning av det mycket uppskattade Unga till arbete efterfrågas av flera nyckelaktörer. Det arbete

som har gjorts inom Unga till arbete måste göras av kommunerna oavsett om det finns ett regionalt projekt som håller det samman eller inte. Styrkan i Unga till arbete har varit just det regionala utbytet mellan kommunerna och den stöttning som kommunerna har fått från projektledningen. Att låta arbetssättet i Unga till arbete leva kvar på den regionala nivån kan vara ett bra sätt att på ett effektivt sätt stötta unga utanför arbetsmarknaden.

Som arbetslös ung kan det vara många lokala myndigheter att ha kontakt med. Ett sätt att underlätta är att arbeta enligt En-dörr-in. En-dörr-in ska vara en gemensam ingång för den enskilde till de myndigheter som har ansvaret för att erbjuda olika insatser till arbetslösa i arbetsför ålder. Syftet är att få till en samlad organisation som kan lämna information, ge råd, erbjuda insatser och fatta nödvändiga myndighetsbeslut. Att regionalt arbeta med att hitta former för En-dörr-in i Dalarna kan vara ett sätt att ytterligare förenkla för unga utanför arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen är en statlig myndighet med ett nationellt uppdrag att sammanföra de som behöver anställas med de som söker jobb. Det nationella uppdraget kan medföra att arbetssökande i Dalarna lämnar länet för arbete någon annanstans och att arbetsgivare här blir presenterade för arbetssökande som kommer från andra delar av landet. Det första verkar dock vara vanligare än det andra.

Vi behöver bli fler i Dalarna, av flera anledningar, och givetvis måste vi försöka få färre att söka sig härifrån genom att erbjuda dem möjlighet till arbete här. Men vi behöver också få fler att flytta till länet. Om det går att hitta former för att regionalt stötta den del i Arbetsförmedlingens uppdrag som handlar om att försörja Dalarnas arbetsgivare med arbetskraft vore det intressant att utveckla det. Det kan handla om att göra Dalarnas arbetsgivare mer attraktiva och att stötta för tandemrekryteringar med arbete, boende och förskoleplatser etc.

8.5. HÄLSA OCH UTSATTHET

Den kommunala nivån har störst inverkan på området hälsa och utsatthet. Ur ett regionalt perspektiv är det i samverkansmöjligheterna det finns utvecklingspotential. Region Dalarna skulle kunna vara en arena för samverkan mellan de regionala och kommunala aktörer som verkar inom hälsa och utsatthet för unga.

Med grund i framtida statistiska uppföljningar och enkätundersökningar bör Region Dalarna tillsammans med befintliga aktörer kunna bygga upp ett kunskapsbaserat arbete för att stärka ungas levnadsvillkor inom området Hälsa och utsatthet.

Under förstudien har det också blivit tydligt hur alla fem ungdomspolitiska strategiområden hänger ihop med varandra. Det är tydligt inte minst vad det gäller Hälsa och utsatthet. Fungerar skolgången, har man ett arbete, känner man att man har ett inflytande och har man en stimulerande fritid mår man oftast bra. Förmodligen fungerar det även tvärtom så ett väl fungerande arbete kring Hälsa och utsatthet är avgörande för arbetet med ungas levnadsvillkor och är säkerligen av stor betydelse för regionens tillväxt.

8.6. INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Ett målmedvetet arbete för att öka ungas delaktighet har pågått under några år inom ramen för Ung kraft och DIMPA. Arbetet har främst fokuserat på att skapa

medvetenhet kring vikten av att unga görs delaktiga och implementera en modell för hur det kommunala arbetet kan läggas upp. Region Dalarnas arbete har blivit uppmärksammat nationellt och betraktas som framgångsrikt och gediget. Nästa steg för kommunerna är att hitta former för att möta de unga på ett bra sätt och där blir Region Dalarna och nätverket DUNS mycket viktiga.

En utvecklingsmöjlighet är att vidga perspektivet från det kommunala arbetet till den ideella sektorn. Där finns organiserade unga som inte nödvändigtvis nås genom de vanliga kanalerna för kommunerna som ungdomsråd och fritidsgårdar etc. Det kan också vara så att den ideella sektorn behöver stöttning i att bli bättre på att involvera sina unga i beslutsfattandet mm. och få en yngre grupp att engagera sig i föreningarna.

Ett problem som har tagits upp under förstudien är svårigheterna att locka unga till politiken och att behålla de unga som man ändå lyckas locka till sig. Detta togs upp i Dalarnas forskningsråds rapport Unga politiker i Dalarna - Varför hoppar de av och vad kan få dem att stanna kvar i politiken? redan 2009 men är lika aktuell i dag. De förslag till åtgärder som presenteras i rapporten bör kunna ligga till grund för att reformera det politiska arbetet till att bli mer attraktivt för unga

8.7. KULTUR OCH FRITID

Dalarna har ett rikt utbud av kultur- och fritidsaktiviteter, även om det säkert finns utrymme för utvecklingsmöjligheter. Här finns Sveriges största idrottsevenemang i Vasaloppet (två av de svenska klassikerna arrangeras i Dalarna), det största dansbandsevenemanget i dansbandsveckan i Malung, den största spelmansstämman i Bingsjö och den största rockfestivalen i Peace & Love. Det vore intressant om det gick att i ett regionalt perspektiv använda de evenemangen för att locka fler att stanna kvar i och flytta till Dalarna.

Den offentliga sektorn, inte minst Landstinget Dalarna, tillhandahåller ett brett kulturutbud, ofta med inriktning mot unga. Vad det gäller idrotten tillhandahålls den uteslutande av den ideella sektorn till stora delar med föreningsstöd från det offentliga. Många säger gärna att det måste finnas alternativ för de som inte idrottar och tänker då på att utbudet av kulturaktiviteter måste ökas. Det kan säkert vara sant men man kan därmed inte utgå från att idrotten fungerar felfritt och är tillgänglig för alla som vill ta del av den. Strategiområdet heter Kultur och fritid vilket gör att man inte självklart tänker på idrott som något som omfattas av ungdomspolitik.

Tyvärr kunde, som redovisats ovan, inte någon intervju med Dalarnas Idrottsförbund genomföras under förstudien. Idrottsrörelsen är dock en väldigt viktig miljö för många unga. Lite slarvigt kan man säga att det politiska inflytandet över idrotten idag är minimalt, kanske för att den försvinner i begreppet Kultur och fritid. Samhället finansierar genom föreningsbidrag en relativt stor del av den idrott som unga tar del av, dock utan vare sig någon påtaglig styrning eller annan stöttning. Arbetet för jämställdhet, etnisk och kulturell mångfald samt breddad rekrytering inom idrottsrörelsen kan säkerligen utvecklas. Om man på ett annat sätt än idag låter Kultur och fritid mer påtagligt omfatta också idrotten skulle samhället kunna stötta idrottsrörelsen i detta arbete.

8.8. GENERELLT OCH ÖVERGRIPANDE

Det är alldeles uppenbart att Region Dalarna har en viktig roll att spela i arbetet

med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen. Region Dalarna måste visa ett tydligt regionalt ledarskap för de här frågorna och vara plattformen där den gemensamma visionen mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion tas fram.

Frågorna om ungas levnadsvillkor bör föras in i de regionala strategier och handlingsprogram som tas fram för Dalarnas utveckling. Man bör också överväga att ta fram ett specifikt handlingsprogram för arbetet med unga i den regionala utvecklingen som kommuner och andra aktörer kan enas kring för att tydliggöra vad man menar med målsättningen att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.

Ett specifikt handlingsprogram för unga i den regionala utvecklingen kan vara ett sätt att forma ett arbete som är anpassat efter Dalarnas unga och de förutsättningar som finns här i regionen. I ett sådant program kan man specificera regionala prioriteringar istället för att bara styras av de statliga genom den nationella ungdomspolitikerna.

Under förstudien kunde det under intervjuerna med de regionala nyckelaktörerna konstateras att det finns mycket kloka tankar och idéer om arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen i Dalarna. Det skulle vara intressant att vid en stor workshop försöka samla så många som möjligt av aktörerna för att få fram uppslag till konkreta idéer för det fortsatta regionala arbetet med frågorna som omfattas av den här förstudien.

9. FÖRSTUDIENS REKOMMENDATIONER

I detta avsnitt presenteras avslutningsvis förstudiens rekommendationer till uppdragsgivaren Region Dalarna.

9.1. ATT STRÄVA MOT ATT VARA BÄST

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna fortsätter arbeta i förstudieuppdragets anda mot att Dalarna ska bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion.
- Region Dalarna använder målsättningen som ett verktyg för att styra det regionala arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen.
- Region Dalarna använder målsättningen för att bygga upp ett kunskapsbaserat regionalt arbete med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen

9.2. ATT MÄTA OM MAN ÄR BÄST

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna bevakar utvecklingen kring rapportering av statistik om ungas levnadsvillkor för att hitta indikatorer för att följa arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen.
- Region Dalarna genomför en regional Lupp för unga vuxna i Dalarna.

- Region Dalarna inleder diskussioner med kommunerna om ett regiongemensamt och samordnat genomförande av Lupp för unga i högstadie- och gymnasieålder i Dalarna.

9.3. UTBILDNING OCH LÄRANDE

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna tar aktiv del i de regionala, eller semiregionala, samarbeten som redan finns kring skolan för att identifiera ytterligare regionala behov på området.

9.4. ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna inventerar olika befintliga framgångsrika arbets sätt för att arbeta med praktik, APU och lärlingsplatser i ett regionalt perspektiv för implementering i Dalarna.
- Region Dalarna hittar former för att stötta regionens arbetsgivare att arbeta mot att bli mer attraktiva för unga att söka sig till.
- Region Dalarna aktualiserar de slutsatser som framkommer i rapporten Kompetensförsörjning i Dalarnas län – fakta och förutsättningar i det fortsatta arbetet med att möta arbetskraftsbristutmaningen.
- Region Dalarna skapar förutsättningar för att Unga till arbete ska bli en permanent del av Region Dalarnas verksamhet efter projektets slut.
- Region Dalarna hittar former för att stötta kommunerna i att arbeta enligt En-dörr-in.
- Region Dalarna undersöker vad som kan göras för att underlätta rekryteringen av kompetens till Dalarnas arbetsgivare utifrån.

9.5. HÄLSA OCH UTSATTHET

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna i samverkan med andra bygger upp ett kunskapsbaserat arbete för att stärka arbetet med ungas hälsa och utsatthet.
- Region Dalarna i eventuella strategiskrivningar synliggör de övriga strategiområdenas betydelse för ungas hälsa och hälsans betydelse för arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen.

9.6. INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna fortsätter med att tydligt synliggöra betydelsen för regionens tillväxt av att unga upplever att de är delaktiga.
- Region Dalarna fortsätter med arbetet inom Ung kraft och DIMPA med en breddning till att också omfatta den ideella sektorn.

- Region Dalarna inleder en diskussion inom politiken om att aktualisera de förslag till åtgärder som presenteras i Dalarnas forskningsråds rapport Unga politiker i Dalarna - Varför hoppar de av och vad kan få dem att stanna kvar i politiken? för att göra politiskt engagemang mer attraktivt.

9.7. KULTUR OCH FRITID

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna inleder en diskussion med kommunerna om idrottens plats i området Kultur och fritid i ungdomspolitiken och det eventuella behovet av ytterligare styrning och stöttning av idrottsrörelsen.

9.8. GENERELLT OCH ÖVERGRIPANDE

Förstudien rekommenderar att:

- Region Dalarna inleder en diskussion med kommunerna om en gemensam vision för arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen i Dalarna.
- Region Dalarna överväger att tillsammans med kommunerna ta fram ett handlingsprogram för arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen.
- Region Dalarna arrangerar en större workshop med regionala nyckelaktörer för att ta tillvara och få fram uppslag till konkreta idéer för det fortsatta arbetet med ungas levnadsvillkor och unga i den regionala utvecklingen.

10. BILAGOR

Bilaga 1, exempel på sätt att mäta om man är bäst

Bilaga 2, beskrivning av nyckelaktörer

Bilaga 3, intervju- och enkätfrågor

Bilaga 4, lista över goda exempel

11. REFERENSER

Utbildningsdepartementet, 2010, EU-samarbetet på ungdomsområdet 2010-2018

Europeiska kommissionen, 2012, www.europe.eu, EU 2020

Utbildningsdepartementet, 2004, Prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd

Region Dalarna, 2012, PM - Dalarna Sveriges bästa ungdomsregion

Region Dalarna, 2006, Dalastrategin

Utbildningsdepartementet, 2009, Skr. 2009/10:53 Regeringens strategi för ungdomspolitiken

Ungdomsstyrelsen, 2013, www.ungdomsstyrelsen.se, Sveriges ungdomspolitik

SCB, 2012, www.scb.se, Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön

Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Fyra perspektiv i den

ungdomspolitiska propositionen

Regeringskansliet, 2012, www.regeringen.se, Dialogturné om ungdomspolitik

LSU, 2012, www.lsu.se, Ungdomspolitisk proposition

Larsson Thörnberg, Jonas, Ungdomsstyrelsen 2012-10-19, telefonsamtal

Zethrin, Nils-Olof, SKL 2012-11-13, telefonsamtal

Klint, Idah, Ungdomsstyrelsen, 2012-11-21, workshop på Region Dalarna

Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Årets ungdomskommun

Tidningen Sport & Affärer, 2012, www.sportaffarer.se, Kommunrankingen 2012

Tidningen Fokus, 2012, www.fokus.se, Här är det bäst att bo 2012

Ungdomsstyrelsens skrifter 2012:2, Ung idag 2012 - En beskrivning av ungdomars villkor

Barnombudsmannen, 2012, www.barnombudsmannen.se, Om Max 18

Ungdomsstyrelsen, 2012, Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling

EXEMPEL PÅ SÄTT ATT MÄTA OM MAN ÄR BÄST

SUBJEKTIVA BEDÖMNINGAR

UNGDOMSSTYRELSENS ÅRETS UNGDOMSKOMMUN

Utmärkelse till Årets ungdomskommun hade följande kriterier för de kommuner som ville ansöka om utmärkelsen:

- Arbetar med att hitta metoder för att öka kunskapen om ungas behov.
- Tar fram metoder för att stärka ungas delaktighet och inflytande.
- Arbetar för att öka ungas inkludering i samhället.
- Vill stärka föreningslivets verksamhet för unga.¹

Ungdomsstyrelsen delade ut utmärkelsen Årets ungdomskommun för att lyfta fram goda exempel i kommunernas arbete för att förbättra ungas levnadsvillkor.² Utmärkelsen lades ner i samband med att Ungdomsstyrelsen fick i uppdrag av regeringen att se över de insatser som myndigheten har genomfört för att stödja ungdomspolitiken i landets kommuner. Bland skälen som angavs till att utmärkelsen lades ner finns det faktum att det på många håll finns stadsdelar som gör ett bra jobb kring ungas levnadsvillkor, eller regionala samarbeten över kommungränserna, som inte hade möjlighet att ansöka om att få utmärkelsen.³

TIDNINGEN SPORTS FRÄMSTA IDROTTSKOMMUN

Listan över Sveriges främsta idrottskommuner tar stor hänsyn till ett antal faktorer som kan bedömas påverka en kommuns attraktionskraft och image vad gäller företagsklimat; var det är bäst att bo, var tillgången är bäst på allmänna friluftsjaktiviteter samt befolkningens hälsosituation. Listan bedömer också en kommuns elitverksamhet i förhållande till folkmängden samt det stöd kommunen ger till ungdomsidrotten. Dessutom bedöms kommunens eventstrategi och den typ av större idrottsevenemang som genomförts eller kommer att genomföras. Listan baseras både på andras utvärderingar, subjektiva faktorer samt statistiska nyckeltal.⁴

INDIKATORER BASERADE PÅ STATISTIK

TIDNINGEN FOKUS KOMMUNRANKNING

I Tidningen Fokus rankning görs inga kvalitativa mätningar eller undersökningar av hur det är att bo i kommunen. Rankningen bygger helt och hållet på statistik hämtat ur offentliga register och delas upp i fyra kategorier; Att vara ung, Att vara äldre, Att ha familj och Att arbeta. Kategorin Att vara ung innehåller 7 indikatorer om skolan, idrott, psykisk hälsa, medelålder, arbetslöshet och bruk av alkohol och tobak.⁵

1 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Årets ungdomskommun

2 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Vill ni bli årets Ungdomskommun 2010?

3 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Time-out för Årets Ungdomskommun

4 Tidningen Sport & Affärer, 2012, www.sportaffarer.se, Kommunrankingen 2012

5 Tidningen Fokus, 2012, www.fokus.se, Här är det bäst att bo 2012

LÄRARFÖRBUNDETS BÄSTA SKOLKOMMUN

Lärarförbundets rankning över Bästa skolkommun bygger bl. a. på aspekter som utbildade lärare och lärartäthet, meritvärden och övergång till gymnasium samt högskola.⁶

KFUM:S BÄSTA UNGDOMSKOMMUN

KFUM:s rankning över Bästa ungdomskommun bygger på 12 indikatorer som har tyngdpunkten på ungas fritid men också behandlar lärartäthet och faktorer inom det ungdomspolitiska strategiområdet hälsa och utsatthet.⁷

TIDNINGEN SPORTS FRÄMSTA IDROTTSKOMMUN

Tidningen Sports lista över de Främsta idrottskommunerna bygger delvis också, som angetts ovan, på statistiska nyckeltal.⁸

UNGDOMSSTYRELSENS UNG IDAG

Regeringen har gett Ungdomsstyrelsen i uppdrag att belysa utvecklingen av ungas levnadsvillkor genom att sammanställa 17 olika myndigheters samt Riksidrottsförbundets uppföljning av indikatorer. Sammanställningen görs i rapporten Ung idag som kom ut för sjunde gången 2012. Rapporten utgår från ungdomspolitikens fem huvudområden; utbildning och lärande, hälsa och utsatthet, inflytande och representation, arbete och försörjning samt kultur och fritid och består av totalt 87 indikatorer.⁹

BARNOMBUDSMANNENS MAX18

Max18 är utvecklad utifrån ett uppdrag som regeringen gav Barnombudsmannen i december 2009. Statistiken som visas på Max18 produceras av flera olika myndigheter och Statistiska Centralbyrån, SCB, samlar in och levererar den till webbplatsen.¹⁰ Max18 omfattar sex olika områden; ekonomi, hälsa, utbildning, trygghet, delaktighet samt stöd och skydd som alla är kopplade till barnkonventionen och innehåller cirka 40 indikatorer. Indikatorerna kan brytas ned på ålder och kön samt i vissa fall även på län och kommuner. Fler bakgrundsvariabler finns för en del av indikatorerna.¹¹

ÖVRIG STATISTIK

I Ungdomsstyrelsens skrift 2011:1 När, var, hur - om ungas kulturutövande, en analys av ungas kulturutövande på fritiden finns ett helt kapitel som beskriver den statistik som finns om ungas levnadsvillkor och kulturutövande. Centrum för idrottsforskning följer upp målen i idrottspolitiken och Myndigheten för kulturanalys följer upp målen för kulturpolitiken osv.¹²

6 Lärarförbundet, 2012, www.lararforbundet.se, Bästa skolkommun

7 KFUM Sverige, 2012, Kommunranking '12

8 Tidningen Sport & Affärer, 2012, www.sportaffarer.se, Kommunrankingen 2012

9 Ungdomsstyrelsens skrifter 2012:2, Ung idag 2012 - En beskrivning av ungdomars villkor

10 Barnombudsmannen, 2012, www.barnombudsmannen.se, Om Max 18

11 Ungdomsstyrelsen, 2012, Uppföljning av ungas levnadsvillkor, förslag till utveckling

12 Zethrin, Nils-Olof, SKL 2012-11-13, telefonsamtal

ENKÄTUNDERSÖKNINGAR

UNGDOMSSTYRELSENS LUPP

Lupp, lokal uppföljning av ungdomspolitiken, är en enkätundersökning framtagen av Ungdomsstyrelsen som alla kommuner kan delta i och använda sig av för att förverkliga ungas rätt till inflytande och välfärd. I enkäten får ungdomar möjlighet att själva uttrycka hur de upplever sin livssituation och utifrån svaren kan kommunen utveckla sin verksamhet.¹³ Enkäten togs fram mellan 2001 och 2003¹⁴ och sedan dess har den genomförts i över hälften av Sveriges kommuner.¹⁵

Syftet med Lupp är att stimulera och hjälpa kommunerna att utveckla en kunskapsbaserad och sektorsövergripande ungdomspolitik. Enkäten är omfattande och är indelad i olika delar (fritid, skola, politik, samhälle och inflytande, trygghet, hälsa, arbete, framtid) för att ge information om flera relevanta sektorer i kommunen.¹⁶ Det finns i praktiken tre versioner av enkäten, en vardera för de tre ålderskategorierna högstadieålder, gymnasieålder, 19-25 år.¹⁷

Ungdomsstyrelsen stödjer och samordnar kommunerna i deras arbete med att genomföra undersökningen. Myndigheten erbjuder enkäter, teknik och kunskap för att förenkla kommunernas arbete. Datamaterialen från kommuner som har medverkat i Lupp möjliggör att kommunerna kan jämföra sig såväl med varandra och sig själva över tid som med snittet av alla kommuner som deltagit i undersökningen, både totalt och per år.¹⁸

När Luppenkäterna togs fram mellan 2001 och 2003, hämtade Ungdomsstyrelsen frågor från andra nationella enkäter som till exempel CAN, ULF, SOM (läs mer om CAN, ULF och SOM nedan) och Skolverkets enkät Attityder i skolan. Under årens lopp har Lupp-frågorna utvecklats, uppdaterats och anpassats efter vad deltagande kommuner efterfrågat. Även om Luppenkäterna har blivit mer fristående från de nämnda nationella enkäterna, så går det fortfarande att jämföra vissa frågor.¹⁹

Enligt Ungdomsstyrelsen säger 40 % av de kommuner som genomfört Lupp under åren 2003 till 2008 att det lett till att ett ungdomspolitiskt, eller annat strategiskt dokument, har tagits fram. En fjärdedel av kommunerna menar att de i samband med Lupp-genomförandet har avsatt mer resurser till projekt, lokaler, mötesplatser mm för unga. Hälften av kommunerna menar att Lupp-enkäten hjälpt dem att öka den sektorsövergripande samverkan och många upplever att frågan om ungas levnadsvillkor har flyttats upp på dagordningen och att enkäten har bidragit till att ta fram kommunala mål för arbetet.²⁰

I Dalarna har Lupp genomförts i 10 av de 15 kommunerna i och med 2012 års enkätomgång då 6 kommuner genomför den. Se tabell 1 för data för respektive kom-

13 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Manual för lupp arbete

14 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Om ungdomsenkäten Lupp

15 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Det här är ungdomsenkäten Lupp

16 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Manual för lupp arbete

17 Klint, Idah, Ungdomsstyrelsen 2012, workshop på Region Dalarna 2012-11-21

18 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Manual för lupp arbete

19 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Om ungdomsenkäten Lupp

20 Klint, Idah, Ungdomsstyrelsen 2012, workshop på Region Dalarna 2012-11-21

mun.²¹

TABELL 1, GENOMFÖRDA LUPP I DALARNA

Kommun	Antal	År
Avesta kommun	-	-
Borlänge kommun	1 gång	2010
Falu kommun	-	-
Gagnefs kommun	1 gång	2012
Hedemora kommun	2 gånger	2005 och 2008
Leksands kommun	-	-
Ludvika kommun	8 gånger	Årligen 2005 - 2012
Malung-Sälens kommun	3 gånger	2008, 2009 och 2012
Mora kommun	3 gånger	2006, 2009 och 2012
Orsa kommun	-	-
Rättviks kommun	2 gånger	2009 och 2012
Smedjebackens kommun	2 gånger	2005 och 2010
Sätters kommun	3 gånger	2006, 2009 och 2012
Vansbro kommun	-	-
Älvdalens kommun	1 gång	2009

Dalarnas forskningsråd har på olika sätt varit inblandade i några av kommunernas Lupp-undersökningar samt gjort egna undersökningar med hjälp av Lupp. Studien för Malung-Sälen, Rättvik, Säter och Älvdalen 2009 gjordes på uppdrag av kommunerna av Dalarnas forskningsråd. 2008 gjorde de tillsammans med Region Dalarna en studie av unga vuxna i Dalarna med hjälp av Lupp. Dalarnas forskningsråd har också på uppdrag av Region Gävleborg 2010 gjort en studie på unga vuxna i Gävleborg med hjälp av Lupp och lämnar under 2012 anbud på en liknande studie för regionförbundet Jämtlands län.²² För de 6 kommuner som genomför Lupp 2012 har Ung Kraft, Region Dalarna, stöttat i samordningen av erfarenhetsutbyte kommunerna emellan.²³

Samtidigt som Lupp genomfördes på unga vuxna av Region Gävleborg 2010 genomförde 8 av 10 kommuner i regionen Lupp i årskurserna 8 på högstadiet och 2 på gymnasiet. Ambitionen finns att genomföra Lupp igen i regionen 2013.²⁴ Region Gävleborg har 2012 uppdragit åt kommunerna att ta fram indikatorer utifrån ungdomspolitikens områden för att kunna göra jämförande mätningar av ungas levnadsvillkor i regionen.²⁵

Regionförbundet i Kalmar län genomförde 2009 för första gången en regionalt samordnad Lupp-enkät i hela regionen och under 2012 genomförs den på samma sätt igen.²⁶ I den rapport som skrevs efter det första genomförandet försökte regionförbundet att hantera tre relaterade arbetsuppgifter; ge en kvantitativ be-

21 Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Lupp-karta, visar vägen till en kunskapsbaserad ungdomspolitik

22 Jansson, Johanna, Högskolan Dalarna, 2012-10-24, e-post

23 Tigerström, Sara, Region Dalarna 2012-10-29, samtal

24 Region Gävleborg, 2012, www.regiongavleborg.se, Ungdomspolitik och lokal uppföljning

25 Larsson Thörnberg, Jonas, Ungdomsstyrelsen 2012-10-19, telefonsamtal

26 Regionförbundet i Kalmar län, 2012, www.kalmar.regionforbund.se, LUPP

skrivning av ungas upplevelser av sina villkor, göra en bedömning och ge förslag till utveckling av ungas möjligheter samt skapa en teoretiskt, empiriskt och normativt informerad modell för att beskriva ungas villkor. De delade upp arbetet i de fem områdena, eller sfärerna; tillit, erkännande, skola, fritid och delaktighet.²⁷

Ungdomsstyrelsen har även en egen nationell ungdomsenkät, Nupp, som myndigheten skickar ut till representativt antal unga i åldern 16-25 år. Frågorna i den enkäten kommer ursprungligen från Luppenkäten men även denna enkät har reviderats genom åren på grund av myndighetens olika uppdrag och behov av kunskap. Men det finns fortfarande frågor i Nupp-enkäten som kan jämföras med Lupp. Här finns alltså en möjlighet att jämföra svaren från Luppenkäten för åldrarna 16-25 år med nationella svar.²⁸

CAN:S RIKSTÄCKANDE ENKÄTUNDERSÖKNING

Varje år genomför Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, en rikstäckande enkätundersökning av drogvanorna bland elever i skolor nio och andra året på gymnasiet.²⁹

CAN har till uppgift att sprida information om alkohol och andra droger. Det gör CAN genom att publicera nationella rapporter och undersökningar och genom webbplatser för olika målgrupper, tidskriften Alkohol & Narkotika, kurser, konferenser och sitt bibliotek. CAN är en ideell förening med 44 medlemsorganisationer.³⁰

Skolundersökningarna har genomförts sedan 1971. Syftet är i första hand att belysa utvecklingen av elevernas drogvänor över tid, även om jämförelser av olika grupper och regioner också inkluderas i redovisningarna. Undersökningarna genomförs som lärarövervakade anonyma gruppenkäter i klassrummen. Normalt deltar cirka 5 300 elever i 9:an respektive cirka 4 500 i gymnasiet år 2. Resultaten av undersökningarna publiceras i rapporten Skolelevers drogvänor. CAN genomför även regionala och lokala skolundersökningar på förfrågningar från enskilda kommuner och län.³¹

SCB:S UNDERSÖKNINGAR AV LEVNADSFÖRHÅLLANDEN, ULF/SILC

Statistiska centralbyrån, SCB genomför sedan 1975 Undersökningarna av levnadsförhållanden, ULF. De områden som behandlas är bland annat boende, ekonomi, hälsa, fritid, medborgerliga aktiviteter, sociala relationer, sysselsättning och trygghet. Uppgifterna samlas in genom telefonintervjuer med ett urval av Sveriges befolkning, 16 år och äldre. ULF är anpassad till den europeiska undersökningen EU Statistics on Income and Living Conditions, SILC, på så sätt en del av frågorna är gemensamma med övriga EU-länders undersökningar varför det går att göra jämförelser med övriga länder inom EU.³²

Sedan 2001 har SCB också gjort undersökningar kallade Barn-ULF riktade till unga i åldern 10-18 år. De barn som intervjuas har valts ut genom att någon av föräldrarna i hushållet intervjuats i Undersökningarna av levnadsförhållanden, ULF/SILC. SCB frågar barnen om hur de mår, situationen i skolan, vad de gör på

²⁷ Trondman, Mats, Linnéuniversitetet, 2010, Unga under Lupp

²⁸ Ungdomsstyrelsen, 2012, www.ungdomsstyrelsen.se, Om ungdomsenkäten Lupp

²⁹ CAN, 2012, www.can.se, Om CAN

³⁰ CAN, 2012, www.can.se, Om CAN

³¹ CAN, 2012, www.can.se, Skolundersökningar

³² SCB, 2012, www.scb.se, Undersökningen av levnadsförhållanden

sin fritid samt relationen till kompisar, föräldrar, lärare och andra vuxna. Svaren på frågorna kan sedan kopplas till uppgifter som de vuxna personerna i hushållet har lämnat, exempelvis föräldrarnas yrke, utbildning och hur familjen bor.³³

SOM-UNDERSÖKNINGARNA

Varje år svarar mellan 10 000 och 20 000 svenskar på SOM-institutets frågor om allt från politik och massmedier till ämnen som livsstil, hälsa och fritidsvanor.³⁴

SOM-institutet är en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet. Sedan 1986 har SOM-institutet arbetat tillsammans med forskare inom en rad olika forskningsfält för att belysa opinioner och för att förstå svensk samhällsutveckling.³⁵

SOM-institutet har genomfört enkätundersökningar sedan 1986, för att kunna belysa hur det svenska samhället förändras. Huvudsyftet med enkätundersökningarna är att etablera tidsserier som gör det möjligt att analysera hur olika samhällsförändringar påverkar människors attityder och beteenden. Därför består enkäterna till stor del av frågor som ställs på likalydande sätt, år efter år.³⁶

Den största undersökningen Riks-SOM fokuserar på tre teman; samhälle, opinion och massmedier. Ett stort antal frågor om politik, samhälle och medier samt social bakgrund finns med i alla undersökningar, men frågeformulären har något olika inriktningar. År 2011 genomfördes Riks-1 med fokus på politik, miljö samt energi, Riks-2 med fokus på journalistik, massmedier samt fritid och Riks-3 med fokus på kultur och hälsa. Varje år kompletteras enkäterna med frågor om aktuella händelser.³⁷

Var och en av de tre undersökningarna är riksrepresentativ och omfattar ett urval på 3 000 personer mellan 16 och 85 år. Frågeformulären omfattar mellan 18 och 20 sidor. Fältarbetet inleds normalt i mitten av september varje år och avslutas, efter en serie av påminnelser via post och telefon, efter årsskiftet.³⁸

Resultaten från de nationella undersökningarna redovisas årligen i en bok. De medverkande forskarna presenterar där sina analyser och, så långt det är möjligt, belyser mer långsiktiga opinions- och medietrender. Varje bok innehåller dessutom en omfattande dokumentation om själva undersökningarna. Därutöver finns ett flertal rapporter.³⁹

Hösten 2000 genomfördes Ung-SOM. Den ställde frågor om ungas attityder och värderingar samt deras sociala vanor. Ung-SOM genomfördes bland 3 000 ungdomar i Västra Götalandsregionen och Kungsbacka kommun som ett delprojekt inom utvärderingsprogrammet Morgondagens värderingar. Undersökningen, som löpte parallellt med Väst-SOM, genomfördes i samarbete med Västra Götalandsregionen och resultaten publicerades i boken Spår i framtiden.⁴⁰

33 SCB, 2012, www.scb.se, Barns levnadsförhållanden

34 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, SOM-institutets undersökningar

35 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, OM Som

36 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, SOM-institutets undersökningar

37 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, Riks-SOM-undersökningarna

38 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, Riks-SOM-undersökningarna

39 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, Riks-SOM-undersökningarna

40 SOM-institutet, 2012, www.som.gu.se, Studier med fokus på olika teman

LIVSMILJÖENKÄTEN I DALARNA

Genom en omfattande enkätstudie undersökte Region Dalarna 2008, med hjälp av Dalarnas Forskningsråd, hur människor i Dalarna upplever sin livsmiljö. Enkäten skickades ut till 5 656 människor i länet, åldersspannet 18-80 år. 2 983 personer svarade och resultatet, som presenterades 2010, finns fakta om vad dalfolket tycker i ett antal vardagsnära frågor. Studien redovisar hur människor i Dalarna som enskilda individer upplever sin livsmiljö. Enkäten omfattade 66 frågor som behandlade upplevelse av boende och lokal miljö, tillgänglighet till service, kultur- och fritidsaktiviteter, resvanor, känsla av delaktighet och välbefinnande samt synen på framtiden. Det stora urvalet och den relativt höga svarsfrekvensen gjorde det möjligt att bryta ner resultaten även på kommunnivå.⁴¹

---

⁴¹ Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Livsmiljön i Dalarna - enkätstudie och Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Livsmiljön i Dalarna - enkätstudie

BESKRIVNING AV NYCKELAKTÖRER

REGIONALA NYCKELAKTÖRER INOM UTBILDNING OCH LÄRANDE

DALAWUX

DalaWux är sedan 2009 en ideell förening som utgörs av kommunernas ansvariga för den kommunala vuxenutbildningen och initierar och hanterar regionövergripande projekt inom verksamhetsområdet. Syftet är att utveckla vuxenutbildningen till att bli en väl fungerande aktör i den regionala strukturen för kompetensförsörjning genom att identifiera och tillgodose den regionala arbetsmarknadens behov av kompetens, nyttja offentliga resurser effektivt och bidra till att tillgängligheten och möjligheten till vuxenutbildning är likartad för hela länet.¹

Ordförande i DalaWux är Karin Ek-Lissbol.

GYSAM

Gysam är namnet på den kommunsamverkan inom gymnasieskolan som finns mellan nio kommuner i Dalarna; Borlänge, Falun, Gagnef, Leksand, Rättvik, Säter, Vansbro samt Ludvika och Smedjebacken (genom sitt kommunalförbund VBU, Västerbergslagens Utbildningscentrum). Det samverkansavtal som tecknades i december 2009 innebär att kommunerna har ett gemensamt förstahandsmottagande. Det betyder att alla elever från kommuner inom Gysam söker på samma villkor till de nationella programmen och inriktningarna som erbjuds inom samverkansområdet. Gysam har för avsikt att bjuda in fler kommuner i samarbetet och drivs som ett projekt genom Falun Borlänge-regionen.²

Processledare för Gysam är Pernilla Bremer.

LANDSTINGET DALARNA, KULTUR OCH BILDNING

Landstinget Dalarna är huvudman för en gymnasieskola och tre folkhögskolor. Gymnasieskolan är Musikkonservatoriet i Falun. De tre landstingsägda folkhögskolorna är Fornby folkhögskola i Borlänge, Malungs folkhögskola samt Mora folkhögskola. Landstinget stöder också länets rörelseägda folkhögskolor med bidrag.³

Kultur- och bildningschef på Landstinget Dalarna är Malin Lagergren

LÄRLINGSRÅDET

Det regionala lärlingsrådet arbetar för att säkerställa kvalitén på yrkesutbildningar som genomförs som lärlingsutbildningar. I lärlingsrådet finns ett flertal branscher representerade från både fack- och arbetsgivarsidan. Rådet har som fokus att värna kvalitén på yrkesutbildningen i lärlingsform genom att se till att eleverna hamnar på bra arbetsplatser. Rådet följer sedan upp arbetsplatsen för att se till att utbildningen fungerar.⁴

1 DalaWux, 2012, www.dalawux.se, Om DalaWux

2 Falun Borlänge-regionen, 2012, www.fbregionen.se, Gysam

3 Landstinget Dalarna, 2012, www.ltdalarna.se, Bildning

4 DalaWux, 2012, www.dalawux.se, Om Lärlingsrådet

Ordförande i Lärlingsrådet är Karin Torneklint.

REGION DALARNA, ELEVANTAGNINGEN

Enheten ansvarar för antagning till gymnasieskolans program i Dalarna (och Hälsinglands gymnasiekommuner).⁵

Chef för elevantagningen är Mari Larsson.

UNG FÖRETAGSAMHET

Ung Företagsamhet är en ideell, partipolitiskt obunden förening vars syfte är att samverka med skolan för att införa företagsamhet och ett engagerat näringsliv i det svenska utbildningssystemet. Genom sina utbildningar för grund- och gymnasieskolan ger Ung Företagsamhet barn och unga möjlighet att träna och utveckla sin kreativitet, företagsamhet och sitt entreprenörskap. Ung Företagsamhet finns representerat i Sveriges samtliga län genom 24 regionala föreningar.⁶

Regionchef för Ung Företagsamhet i Dalarna är Elin Holst Granlund.

REGIONALA NYCKELAKTÖRER INOM ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

ARBETSFÖRMEDELNINGEN

Arbetsförmedlingen är Sveriges största förmedlare av arbeten med den viktigaste uppgiften att sammanföra de som behöver anställa med de som söker jobb. Lokala arbetsförmedlingar finns över hela landet och arbetsförmedlingen kan nås både via telefon och webben.⁷

Det övergripande målet för Arbetsförmedlingen är att verka för att förbättra arbetsmarknaden genom att utföra det uppdrag som kommer från riksdag och regering och är formulerat i en instruktion för Arbetsförmedlingen. Där anges att Arbetsförmedlingen ansvarar för den offentliga arbetsförmedlingen och dess arbetsmarknadspolitiska verksamhet.⁸

Arbetsförmedlingens operativa förmedlingsverksamhet är indelad i geografiska marknadsområden. Dalarna ingår i marknadsområde Västra Svealand, som också omfattar Värmlands och Örebro län. Marknadsområde Västra Svealand är i sin tur indelat i 11 arbetsmarknadsområden varav 4 i Dalarna; Avesta, Falun, Ludvika och Mora.⁹

Arbetsmarknadsområdeschef på Arbetsförmedlingen för Avesta (Avesta och Hedemora) är Elisabet Döring, för Mora (Mora, Malung-Sälen, Vansbro, Orsa och Älvdalen) Marika Sundqvist, för Falun (Falun, Borlänge, Säter, Leksand, Gagnef och Rättvik) Peter Heidkamp och för Ludvika (Ludvika och Smedjebacken) Ann Unge.

FÖRETAGARNA

Företagarnas arbete går ut på att verka för företagande, företagares rättigheter och bidra till ett klimat som gör det lätt och attraktivt att driva företag. Företagarna är

5 Region Dalarna, 2013, www.regiondalarna.se, Elevantagningen

6 Ung Företagsamhet, 2012, www.ungforetagsamhet.se, Organisation

7 Arbetsförmedlingen 2012, www.arbetsformedlingen.se, Allmänt om oss

8 Arbetsförmedlingen 2012, www.arbetsformedlingen.se, Uppdraget

9 Arbetsförmedlingen 2012, www.arbetsformedlingen.se, Marknadsområde Västra Svealand

partipolitiskt obundna och söker samarbeten med alla som delar deras syn på vad ett bättre företagarklimat är. De ser som en av sina viktigaste uppgifter att klargöra sambandet mellan företagande, tillväxt och välbefinnande. Företagarna är Sveriges största företagarorganisation och representerar 75 000 företagare och har 260 lokalföreningar som utgör ett brett nätverk. Medlemmarna är företagare som äger sina egna företag eller som stöttar arbetet Företagarna gör.¹⁰

Regionchef för Företagarna Dalarna är Karin Torneklint.

REGION DALARNA, KOMPETENSFÖRSÖRJNING OCH UTBILDNINGSPLANERING

Genom ansvarsområdet kompetensförsörjning och utbildningsplanering arbetar Region Dalarna med att skapa en struktur för samordning mellan utbildning, utbildningsanordnare, branscher och arbetsmarknadens parter i kompetensplattformar. Syftet med kompetensplattformarna är att bl. a. bidra till ökad kunskap och översikt, samordning av behovsanalyser och ökad samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering. Vidare syftar kompetensplattformarna till att bidra med ökad kunskap om utbud och efterfrågan av utbildningsformer med utgångspunkt i de olika utbildningsformernas nationella mål samt myndigheternas ansvar.¹¹

Inom ramen för uppdraget samverkar Region Dalarna med lokala och regionala aktörer samt samråder och för dialog med statliga myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet. Etableringen av kompetensplattformar utgår från etablerade samverkansformer.¹² En del av utvecklingsarbetet som Region Dalarna stöder har inneburit att Teknikcollege och Vård- och omsorgscollege har certifierats.¹³

Ansvarig tjänsteman för kompetensförsörjning och utbildningsplanering på Region Dalarna är Conny Danielsson.

REGION DALARNA, STANNA I DALARNA

Projektet Stanna i Dalarna arbetar för att studenter och arbetsgivare i regionen får kontakt med, och ökad kunskap om varandra. En viktig del i projektet är också att få studenterna att upptäcka hela Dalarnas utbud av arbetsplatser och miljöer att leva och bo i. Studenter och arbetsgivare i Dalarna är projektets främsta målgrupper. Stanna i Dalarna startade den första augusti 2010 och kommer att pågå t. o. m. juni 2013. Projektet finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden och Region Dalarna.¹⁴

Projektledare för Stanna i Dalarna är Linnea Hassis.

REGION DALARNA, UNGA TILL ARBETE

Region Dalarnas projektet Unga till arbete, W18-24 syftar till att stödja kommunerna i arbetet med arbetslösa unga som är 18-24 år. Kommunerna genomför ett program där de unga får stöd och hjälp med att komma närmare arbetsmarknaden eller fortsatta studier. De unga får möjlighet att arbeta fram en egen handlingsplan, hitta en praktikplats och få ett stöd av en kursledare under tiden. Samtidigt bedrivs ett utvecklingsarbete, som sätter ungdomarna i fokus, för att utveck-

10 Företagarna, 2012, www.foretagarna.se, Om Företagarna

11 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Kompetensförsörjning och utbildningsplanering

12 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Kompetensförsörjning och utbildningsplanering

13 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Utbildning & kompetensförsörjning

14 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Stanna i Dalarna

la en regional modell med ökad samverkan mellan olika myndigheter. Projektet pågår t.o.m. 2013 och är sedan tänkt att implementeras i kommunernas ordinarie verksamhet.¹⁵

Projektledare för Unga till arbete är Karin Rosenberg.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Svenskt Näringslivs uppdrag är att öka förståelsen för företagens verklighet och att verka för att alla företag i Sverige ska ha bästa möjliga villkor för att verka och växa. Svenskt Näringsliv företräder närmare 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 49 bransch- och arbetsgivarförbund. Förbunden utgör föreningen Svenskt Näringslivs medlemmar. Verksamheten täcker ett brett fält och vänder sig till olika målgrupper. Svenskt Näringsliv arbetar med opinionsbildning och kunskapsspridning, utvecklar nya idéer och tar fram konkreta förslag för att skapa ett bättre klimat för företagsamheten.¹⁶

Regionchef i Falun för Svenskt Näringsliv är Carl Ström.

REGIONALA NYCKELAKTÖRER INOM HÄLSA OCH UTSATTHET

LANDSTINGET DALARNA, BUP

Barn- och ungdomspsykiatrien uppdrag är att ge hjälp till de barn och ungdomar t. o. m. 17 år och deras familjer som behöver landstingets specialistresurser i barn- och ungdomspsykiatri. BUP är en sammanhållen enhet i länet med fem öppenvårdsmottagningar i Avesta, Borlänge, Falun, Ludvika och Mora som bas i verksamheten. I samförstånd med familjen samarbetar BUP vid behov med skola, socialtjänst, habilitering, barn- och ungdomsmedicin, ungdomsmottagning m. fl.¹⁷

Kvalitetsutvecklare och biträdande verksamhetschef på BUP är Anna-Maria Norén.

LANDSTINGET, FOLKHÄLSA & HÄLSOFRÄMJANDE

Landstinget Dalarnas avdelning för hälsofrämjande fungerar som ett stöd i folkhälsofrågor till landstingsledningen. Avdelningen är en landstingsövergripande verksamhet i nära kontakt med såväl politik som landstingsledning på ett strategiskt plan. Här finns samlade kompetenser inom bland annat metoder för hälsofrämjande, folkhälsa, hållbar utveckling och statistik. Med utgångspunkt från Landstinget Dalarnas folkhälsostrategi samverkar avdelningen med andra aktörer i länet.¹⁸

Landstinget Dalarna vill med den aktuella folkhälsostrategin peka på den betydelse för folkhälsan som en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård kan utgöra men dessutom betona vikten av att landstinget är en aktiv medaktör i det folkhälsoarbete som sker i länet utanför landstingets egen organisation.¹⁹

Folkhälsostrateg vid Landstinget Dalarna är Suzanne Westberg

¹⁵ Region Dalarna 2012, www.regiondalarna.se, Unga till arbete

¹⁶ Svenskt Näringsliv 2012, www.svensktnaringsliv.se, Om Svenskt Näringsliv

¹⁷ Landstinget Dalarna, 2013, www.ltdalarna.se, Välkommen till BUP Dalarna!

¹⁸ Landstinget Dalarna, 2013, www.ltdalarna.se, Landstingets folkhälsoarbete

¹⁹ Landstinget Dalarna, 2013, www.ltdalarna.se, Länets folkhälsoarbete

LANDSTINGET DALARNA, UNGDOMSMOTTAGNINGEN

Ungdomsmottagningen ska utifrån en helhetssyn möta unga kvinnor och män och utgå från ungdomars behov oavsett sexuell identitet, funktionshinder, kön, etnisk, religiös, kulturell eller livsfilosofisk tillhörighet. Kommun och landsting samverkar genom ungdomsmottagningen kring den gemensamma målgruppen ungdomar.²⁰

Multiprofessionell kompetens, medicinsk och psykosocial, på mottagningen ger ungdomar möjlighet att på ett och samma ställe få råd och stöd i de olika frågor och problem som utvecklingen från barn till vuxen medför. Det arbete som bedrivs inom ungdomsmottagning består av individuella samtal, undersökning, behandling, gruppverksamheter samt utåtriktat arbete. Ungdomsmottagningar finns i alla länets kommuner och drivs av kommunerna och landstinget i samverkan.²¹

Samordnare på Lanstinget Dalarna för Dalarnas ungdomsmottagningar är Mina Back.

LÄNSSTYRELSEN I DALARNA, ANDT

Länsstyrelsen har ansvar för att samordna och driva på utvecklingen av det förebyggande arbetet mot alkohol, narkotika, dopning och tobak i länet. Riksdag och regering fattar beslut om de nationella målen för samhällets insatser mot alkohol, narkotika, dopning och tobak. Målsättningarna är ett minskat bruk av tobak och alkohol och ett samhälle fritt från narkotika och dopning. Länsstyrelsen har i uppdrag att se till att de nationella politiska målen omvandlas till förebyggande arbete anpassat efter lokala förhållanden. I uppdraget ingår att fånga upp lokala och regionala behov av stöd och förmedla dessa till regional och nationell nivå.²²

Ansvarig för arbetet med ANDT-frågor på Länsstyrelsen i Dalarna är Thomas Johansson.

POLISEN FALUN-BORLÄNGE, UNGDOM

Polisområde Falun-Borlänge omfattat kommunerna Borlänge, Falun, Gagnef och Säter. Ett av Polisens viktigaste uppdrag är att förhindra ungdomar från att begå brott. Polisen är också skyldig att snabbt utreda vad som hänt när en ung person misstänks för att ha begått ett brott. Polisen har också särskilt utbildade barnutredare som utreder brott mot barn och ungdomar.²³

Polisen arbetar på många olika sätt för att förhindra ungdomar från att begå brott. Bland annat rör sig polisen på platser där ungdomar samlas och det begås många brott. Polisen försöker också att på olika sätt att försvåra för ungdomar att få tag i och dricka alkohol. En viktig del i polisens förebyggande arbete är samarbetet med t. ex. socialtjänst, skolor och frivilligorganisationer. Polisen Falun-Borlänge arbetar bl. a. med kontaktskolor som utpekade poliser besöker varannan vecka.²⁴

Polisen har på uppdrag av regeringen initierat en pilotverksamhet med sociala insatsgrupper, bl. a. i Borlänge, för unga som riskerar att bli kriminella. Även ungdomar som behöver stöd och hjälp för att bryta med kriminella nätverk är mål-

20 Back, Mina, Landstinget Dalarna, 2012-12-20, e-post

21 Back, Mina, Landstinget Dalarna, 2012-12-20, e-post

22 Länsstyrelsen i Dalarna, 2012, www.lansstyrelsen.se, ANDT

23 Andersson, Emelie, Polisen Dalarna, 2013-01-08, telefonsamtal och Polisen, 2013, www.polisen.se, Ungdomsbrott - Polisens arbete

24 Andersson, Emelie, Polisen Dalarna, 2013-01-08, telefonsamtal och Polisen, 2013, www.polisen.se, Ungdomsbrott - Polisens arbete

grupp för arbetet.²⁵

Chef för Polisområde Falun-Borlänges ungdomsverksamhet är Emelie Andersson.

REGION DALARNA, SOCIAL UTVECKLING

Region Dalarnas uppgift på det sociala området är att bistå kommuner och lands-ting med politisk styrning och ledning för uppbyggnad av stödstrukturer och stra-tergier för välfärdsområdet.²⁶

Chef för social utveckling på Region Dalarna var vid förstudiens genomförande Eva de Marothy.

REGIONALA NYCKELAKTÖRER INOM INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

DALANÄTVERKET FÖR UNGDOMSSAMORDNING, DUNS

DUNS är ett regionalt nätverk i Dalarna som fungerar som stöd och drivkraft för de som arbetar med ungdomsfrågor på lokal nivå. Syftet med nätverket är att stärka de tjänstemän som arbetar med ungdomsverksamhet i respektive dalakom-mun och att höja statusen på ungdomsverksamheten i Dalarna. I nätverket ingår operativa tjänstemän som ungdomssamordnare, ungdomskonsulenter etc. Samtliga Dalarnas femton kommuner är representerade i nätverket och samspelar med Ung Kraft, Region Dalarnas strategiska arbete med ungdomspolitiska frågor.²⁷

När nätverket startade var ungdomsinflytande den starka och gemensamma näm-naren. Nätverkets insatser breddades snart till att arbeta med ungdomsinflytande på flera nivåer. Allt från att stötta ungas egna initiativ, till utbildningar för Dalarnas fritidsledare kring ungdomsinflytande, till utveckling av strategiskt ung-domspolitiskt arbete i kommunerna. Nätverket ger förutsättningar till erfarenhets-utbyte, samarbeten, utveckling inom en mängd områden.²⁸

Ordförande i DUNS styrelse är Rikard Rudolfsson, Borlänge.

REGION DALARNA, UNG KRAFT OCH DIMPA

Ung Kraft arbetar för att öka ungas delaktighet och inflytande och jobbar ofta tillsammans med Dalanätverket för ungdomssamordning, DUNS. Ung Kraft och DUNS har tillsammans ordnat träffar för ungdomsråden i de olika kommunerna, utbildat politiker och tjänstemän i ungdomsfrågor, arrangerat utbildningar för fritidsledare, bjudit in till inspirationsträffar för unga, och samarbetat kring flera olika ungdomsprojekt.²⁹

DIMPA är Ung krafts och DUNS process för implementering av de ungdomspoli-tiska frågorna i Dalarnas kommuner. DIMPA har som mål att skapa en hållbar, långsiktig och sektorsövergripande ungdomspolitik utifrån den enskilda kommu-nens förutsättningar. I arbetet inkluderas, förutom de i kommunerna för ungdoms-

25 Andersson, Emelie, Polisen Dalarna, 2013-01-08, telefonsamtal och Polisen, 2013, www.polisen.se, Ungdomsbrott - Polisens arbete

26 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Utveckling, hälsa och välfärd

27 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, DUNS

28 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, DUNS

29 Region Dalarna, 2013, www.regiondalarna.se, Ung kraft, Om oss

politiken ansvariga tjänstemännen, chefstjänstemän och beslutsfattande politiker.³⁰

Ungdomsstrateg på Region Dalarna är Sara Tigerström.

REGIONALA NYCKELAKTÖRER INOM KULTUR OCH FRITID

DALARNAS IDROTTSFÖRBUND

Dalarnas idrottsförbund är den samlade idrottsrörelsens distriktsorganisation som företräder och utvecklar idrotten i Dalarna. Basverksamheten för Dalarnas idrottsförbund är att företräda idrottsrörelsen gentemot myndigheter, politiker och samhälle samt att ge stöd och råd till medlemsorganisationerna.³¹

Idrottschef för Dalarnas idrottsförbund är David Bergström

LANDSTINGET DALARNA, KULTUR OCH BILDNING

I arbetet med att utveckla läns-kulturen ansvarar Landstinget Dalarna för ett antal olika kultursektorer och institutioner:

- Dans i Dalarna
- Film i Dalarna
- Hemslöjd
- Konst
- Länsbibliotek Dalarna
- Dalarnas museum
- Mentalvårdsmuseet
- Utställningen Gruvhospitalet
- Musik i Dalarna
- Folkmusikens hus
- Dalateatern³²

Landstinget ger även årliga bidrag till Scenkonst Dalarna och driver nätverket Ung Kultur Dalarna. Landstinget samarbetar också med länets kommuner för att stödja kulturprojekt, föreningsliv och kulturarbetare som utvecklar kulturen i Dalarna.³³

Kultur- och bildningschef på Landstinget Dalarna är Malin Lagergren och ansvarig för ung kultur är Ulrika Öhrn

GENERELLA OCH ÖVERGRIPANDE REGIONALA NYCKELAKTÖRER

LANDSTINGET DALARNA

Landstinget Dalarnas verksamheter täcker hela länet, från Idre i norr till Krylbo i söder och huvudansvaret är att erbjuda alla som bor eller tillfälligt vistas i Dalarna en god hälso- och sjukvård och tandvård på lika villkor. Landstinget Dalarna har dessutom ansvar för att se till att Dalarna utvecklas kulturellt, kunskaps- och miljömässigt, och stödjer därför genom olika bidrag till regional utveckling, såsom

---

30 Region Dalarna, 2012, DIMPA, Dalarnas implementeringsprocess, slutrapport nätverksstöd

31 Dalarnas idrottsförbund, 2013, www.rf.se, Dalarna

32 Landstinget Dalarna, 2012, www.ltdalarna.se, Kultur

33 Landstinget Dalarna, 2012, www.ltdalarna.se, Kultur

kultur, utbildning och kollektivtrafik.³⁴

Ordförande i landstingsstyrelsen och landstingsråd är Ingalill Persson (s).

LÄNSSTYRELSEN I DALARNA

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län och är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter å den andra. Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov.³⁵

Länsstyrelsen ansvarar för att beslut från riksdagen och regeringen genomförs i länet, och samordnar den statliga verksamheten. När det gäller länets utveckling ska Länsstyrelse tillvarata och arbeta för både enskilda människors och samhällets intressen. Länsstyrelsen ska enligt länsstyrelseinstruktionen (SFS 2007:825) bl. a. arbeta med livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor, regional tillväxt, infrastrukturplanering, hållbar samhällsplanering och boende, energi och klimat, kulturmiljö, skydd mot olyckor samt krisberedskap och civilt försvar, naturvård samt miljö- och hälsoskydd, lantbruk och landsbygd, fiske, jämställdhet och integration.³⁶

I länet finns ett länsråd som leder det dagliga arbetet i Länsstyrelsen. Den personen fungerar också som landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare när denne inte är i tjänst eller har förhinder.³⁷ Länsråd vid Länsstyrelsen i Dalarna är Inger Eriksson.

LÄNSSTYRELSEN I DALARNA, INTEGRATION

Enligt regeringens integrationsuppdrag ska Länsstyrelsen:

- verka för att det finns god beredskap och kapacitet i länet för mottagande av nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande
- överlägga och träffa överenskommelser med kommunerna om mottagande av nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande
- främja samverkan mellan kommuner, myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för nyanlända.
- vidareutveckla samverkan på regional nivå, särskilt när det gäller samordning av kommunal verksamhet som svenskundervisning för invandrare och samhällsorientering
- följa upp organisering och genomförande av insatser för nyanlända i länet.³⁸

Integrationshandläggare vid Länsstyrelsen i Dalarna är Josefina Streling.

PARTNERSKAPET FÖR BARNKONVENTIONENS GENOMFÖRANDE

Partnerskapet för barnkonventionens genomförande har till uppgift att hitta an-

³⁴ Landstinget Dalarna, 2012, www.ltdalarna.se, Vad gör landstinget?

³⁵ Länsstyrelsen Dalarna, 2012, www.lansstyrelsen.se, Om Länsstyrelsen

³⁶ Länsstyrelsen Dalarna, 2012, www.lansstyrelsen.se, Vårt uppdrag

³⁷ Länsstyrelsen Dalarna, 2013, www.lansstyrelsen.se, Landshövding och länsledning

³⁸ Länsstyrelsen i Dalarna, 2012, www.lansstyrelsen.se, Integration

vändbara verktyg för att säkra barns och ungdomars rättigheter i kommunerna. Tanken med partnerskapet är att lyfta fram och organisera idé- och erfarenhetsutbyte kring olika metoder för att nå de mål som riksdag och regering beslutat om. Ambitionen är också att försöka hitta sektorsövergripande insatser för att olika huvudmän ska kunna samverka och förverkliga gemensamma mål. Centralt i partnerskapet är att vidareutveckla former för lärande och kunskapsbildning, utvärdering och forskning samt kopplingen mellan teori och praktik. Samarbetet i partnerskapet förväntas leda till en fördjupa och bättre kunskap.³⁹

Enda represant i partnerskapet för barnkonventionens genomförande från Dalarna är Unni Öhman, Borlänge

REGION DALARNA

Region Dalarna är ett kommunalförbund med Dalarnas 15 kommuner och Landstinget Dalarna som medlemmar. Region Dalarna verkar som s.k. kommunalt samverkansorgan med ansvar för en del statliga uppgifter som tidigare legat på Länsstyrelsen. Region Dalarna ansvarar även för intressebevakning för och viss service till primärkommunerna.⁴⁰

Region Dalarnas uppgift är att ansvara för, samordna och effektivisera det regionala utvecklingsarbetet i Dalarna. I det ligger att ta tillvara länets möjligheter och främja den regionala utvecklingen inom en rad olika områden som är betydelsefulla för tillväxt och sysselsättning i regionen. Det handlar om regional utvecklingsplanering, tillväxtprogram, omvärldsanalys, projektmedel för regional utveckling, infrastrukturfrågor och det samlade ansvaret för det strategiska arbetet. Region Dalarna arbetar också med Europafrågor, turistfrågor och med att samordna ägarstyrningen av länets kollektivtrafik.⁴¹

Ordförande i Region Dalarnas direktion är Leif Nilsson och regionchef är Göran Carlsson.

REGION DALARNA, JÄMSTÄLLD REGIONAL TILLVÄXT

Enligt regeringens Handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012-2013, ska de aktörer som har ansvar för det regionala tillväxtarbetet, i Dalarnas fall Region Dalarna, ta fram en handlingsplan för jämställd regional tillväxt. Framtagandet sker med bistånd av Länsstyrelsen Dalarna och syftet är att både planering och genomförande av det regionala tillväxtarbetet ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.⁴²

Region Dalarna ingår också i samarbetsprojektet Winnet Dalarna, där Länsstyrelsen Dalarna, FalunBorlänge-regionen, Hedemora Näringsliv AB, Stiftelsen Minerva och W7 Dalarna arbetar för att stärka jämställdhetsperspektivet i tillväxtarbetet. Arbetet har främst inriktats på att synliggöra kvinnors situation och förutsättningar i tillväxtarbetet genom ett antal kartläggningar och på att höja genusmedvetenheten hos de aktörer som på olika sätt är inblandade i tillväxtarbetet.⁴³

39 Partnerskapet för barnkonventionens genomförande, 2013, www.barnkonventionen-partnerskapet.se, Bakgrund till att Partnerskapet bildas

40 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Om Region Dalarna

41 Region Dalarna, 2012, www.regiondalarna.se, Om Region Dalarna

42 E. Holm & M. Jönsson, Region Dalarna 2012, Utkast till handlingsplan för jämställd regional tillväxt

43 E. Holm & M. Jönsson, Region Dalarna 2012, Utkast till handlingsplan för jämställd regional tillväxt

Ansvarig för arbetet med Handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012-2013 och Winnet Dalarna är Elisabeth Holm, Region Dalarna.

GENERELLA OCH ÖVERGRIPANDE NATIONELLA NYCKELAKTÖRER

UNGDOMSSTYRELSEN

Ungdomsstyrelsen är en statlig myndighet som arbetar med ungdomspolitiken och politiken för det civila samhället. Inom ungdomspolitiken har Ungdomsstyrelsen till uppdrag att ta fram och förmedla kunskap om ungas levnadsvillkor, följa upp riksdagens och regeringens mål för den nationella ungdomspolitiken, stödja kommunerna i deras ungdomspolitiska arbete samt utveckla den lokala uppföljningen av ungdomspolitiken, främst genom ungdomsenkäten Lupp.⁴⁴

Inom politiken för det civila samhället tar ungdomsstyrelsen fram och förmedlar kunskap om det civila samhällets villkor och utveckling samt fungerar som ett stöd i dialogen mellan regeringen och det civila samhällets organisationer inom politiken för det civila samhället.⁴⁵

Ungdomsstyrelsen fördelar också bidrag till ungas fritid och föreningsliv, etniska organisationer, kvinnoorganisationer och organisationer som samlar hbt-personer, internationellt ungdomssamarbete samt projekt som handlar om arbete och utbildning, demokrati- och inflytandefrågor, diskriminering och jämställdhet samt rasism och extremism.⁴⁶

SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING, SKL

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, är en arbetsgivar- och intresseorganisation som driver sina medlemmars intressen och erbjuder dem stöd och service. Medlemmar i SKL är Sveriges 290 kommuner och 20 landsting inklusive regionerna Gotland, Halland, Skåne och Västra Götaland.⁴⁷

Under 2012 fokuserar SKL på 12 frågor som valts ut som viktiga för kommuner, landsting och regioner i Sverige. Inom ungdomspolitiken handlar det om, bättre resultat i skolan, bättre stöd till utsatta barn och unga till arbete.⁴⁸

LANDSRÅDET FÖR SVERIGES UNGDOMSORGANISATIONER, LSU

LSU samlar Sveriges ungdomsorganisationer i syfte att gemensamt förbättra förutsättningarna för ungas organisering, i Sverige och i världen. LSU är en mötesplats för unga och ungdomsorganisationer där de kan skaffa kunskap, kontakter och erfarenheter. Medlemsorganisationerna har olika verksamhet som baseras på t. ex. intressen, politik, religion, etnicitet, sexualitet eller funktionalitet. Gemensamt för dem är att de utgörs av unga som har gått samman i olika organisationer för att de vill förändra, umgås och utvecklas. LSU arbetar med att anordna utbildningar och konferenser för unga ledare, möjliggöra samarbeten med andra organisationer nationellt och internationellt och se till att unga blir delaktiga i politiska beslut, i Sverige och världen.⁴⁹

44 Ungdomsstyrelsen, 2013, www.ungdomsstyrelsen.se, Vad vi gör

45 Ungdomsstyrelsen, 2013, www.ungdomsstyrelsen.se, Vad vi gör

46 Ungdomsstyrelsen, 2013, www.ungdomsstyrelsen.se, Vad vi gör

47 SKL, 2013, www.skl.se, Om SKL

48 SKL, 2013, www.skl.se, Prioriteringar 2012

49 LSU, 2013, www.lsu.se, Om LSU

INTERVJU- OCH ENKÄTFRÅGOR

FRÅGOR VID INTERVJU MED REGIONALA NYCKELAKTÖRER

1. Om målet är att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion;
  - A. vad skulle krävas av Dalarna?
    - i. vad skulle krävas av andra?
    - ii. vad skulle krävas av er?
    - iii. vad skulle krävas av Region Dalarna?
  - B. vilka hinder finns det för att uppnå målet?
  - C. vilka viktiga åtgärds- eller utvecklingsbehov finns regionalt för att uppnå målet?
2. Vad gör ni bäst och vilka är de faktorer som ligger bakom er framgång?
3. Har du sett någon annan som gör något bra, i eller utanför regionen, som Dalarna borde inspireras av?
4. Har du några tankar om något av de andra strategiområdena i ungdomspolitiken?

ENKÄTFRÅGOR TILL KOMMUNALRÅD OCH KOMMUNCHEFER

1. Vilka tre frågor anser du är de viktigaste i arbetet mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion? Rangordna.
2. Vilka hinder ser du i arbetet mot att bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion?
3. Har du något tips på någon annan som gör/har gjort något bra, i eller utanför regionen, som Dalarna borde inspireras av?

GODA EXEMPEL

Nedan listas de goda exempel som inkommit som svar på frågan Har du något tips på någon annan som gör/har gjort något bra, i eller utanför regionen, som Dalarna borde inspireras av? som ställdes till de regionala nyckelaktörerna samt till kommunalråd och kommunchefer. Endast de exempel som det finns mer information om på Internet finns presenterade här och genom att klicka på titlarna nås den informationen.

UTBILDNING OCH LÄRANDE

[Framtidspiloterna](#) – Falu kommun
[Företagsförlagda gymnasiet](#) – Tjörns kommun
[Korta vägen](#) – Högskolan Dalarna
[Lärling 2.0](#) – Region Värmland
[Nästa generations lärande](#) – Högskolan Dalarna
[På lika villkor](#) – Skolverket och Falu kommun
[Regional gymnasiesamverkan för kvalitet](#) – Göteborgsregionen
[Regionalt skolstöd](#) – Regionförbundet Örebro
[UF i Vansbro](#) – Vansbro kommun
[Utländska akademiker](#) – Länsstyrelsen i Västra Götalands län
[Valideringscentrum](#) – Örebro kommun

ARBETE OCH FÖRSÖRJNING

[Arbetsmarknadskunskap](#) – Jobba i Västerås
[Beyond Skiing](#)
[Bästa jobbet 2012](#) – Falun Borlänge-regionen
[En-dörr-in](#) – SKL
[Högtrycket](#) – Söderhamn
[Jobba i Västerås](#)
[Jobbresan](#) – Söderhamns kommun
[Kom inn](#) – Region Värmland
[Social ekonomi Östsam](#) – Regionförbundet Östsam
[Sommarjobb till alla](#) – Nynäshamn
[Sommarlovsentreprenör](#)
[Unga till arbete](#) – Region Dalarna
[Värmlandslärling](#) – A till Ö företagsutveckling

HÄLSA OCH UTSATTHET

[Alla överens, "Öckerömodellen"](#) – Öckerö kommun
[Barnintroduktion i Jämtland](#) – Kommunerna i Jämtlands län
[DISA](#) – Stockholms läns landsting
[Folkhälsa](#) – Malmö stad
[Folkhälsa](#) – Västra götalandensregionen
[Fältassistent på internet](#)
[Gemensamma krafter](#) – Borlänge kommun
[Klotterpolis](#) – Polisen

Social insatsgrupp – Borlänge kommun
Stödcentrum för unga – Falu kommun
Ungdomspolis – Polisen
Utredningscentrum för unga lagöverträdare – Polisen

INFLYTANDE OCH REPRESENTATION

Borlänge Energis ungdomsråd
DIMPA – Region Dalarna
DUNS – Region Dalarna
Kommunutvecklare – Kungsbacka kommun
Pengaakuten – Region Dalarna
Sandvikens barn- och ungdomspolitiska policy – Sandvikens kommun
Sommarjobb med barnkonventionen – Borlänge kommun
Ungdomsdialog – Karlskoga och Degerfors kommuner
Ungdomsfullmäktige – Haninge kommun
Ungdomsinflytande – Hofors kommun
Årets ungdomskommun – Ungdomsstyrelsen

KULTUR OCH FRITID

Avesta Art
Berättarministeriet – Stockholm
Dalarnas filmfestival
Dalateatern
Dieselverkstaden – Stockholm
Ethno Sweden – Folkmusikens hus
Fryshuset – Stockholm, Göteborg och Malmö
Häng i Falun
Kulturbuss i Dalarna – Landstinget Dalarna
Magasinet i Falun

GENERELLT OCH ÖVERGRIPANDE

Gratis bussresor – Avesta kommun
Integration Gävleborg – Länsstyrelsen Gävleborg
Internationella möjligheter för unga i Kalmar län – Kumulus
Internationellt arbete – Region Västerbotten
Kompetens- och metodutveckling för personal i öppen ungdomsverksamhet – KEKS
Machofabriken – Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund (SKR), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) och Män för Jämställdhet.
Utvecklingsstrategi för Örebroregionen – Regionförbundet Örebro

LANDSBYGD FTW **EK. FÖR.**

Vi vill verka för en landsbygd med självförtroende och vinnande drivkraft.
Vi tror på landsbygden och kraften i de människor som finns där!

LANDSBYGDFTW.SE • LANDSBYGDFTW.TUMBLR.COM • TWITTER.COM/LANDSBYGDFTW • FACEBOOK.COM/LANDSBYGDFTW • INSTAGRAM.COM/LANDSBYGDFTW